

D&D

vaardig veilig

SAMENWERKEN AAN EEN STERK DIGITAAL NEDERLAND

VAARDIGHEDEN

Voor de toekomst

Geef IT door

ICT-profs geven les
aan leerlingen

MELDKNOP.NL

Hulp bij
vervelende ervaringen

Digitale veiligheid

Afspraken en
bewustwording

100.000 EURO HACK

100% realistisch

PARTNERS

Aan het woord

In dit magazine

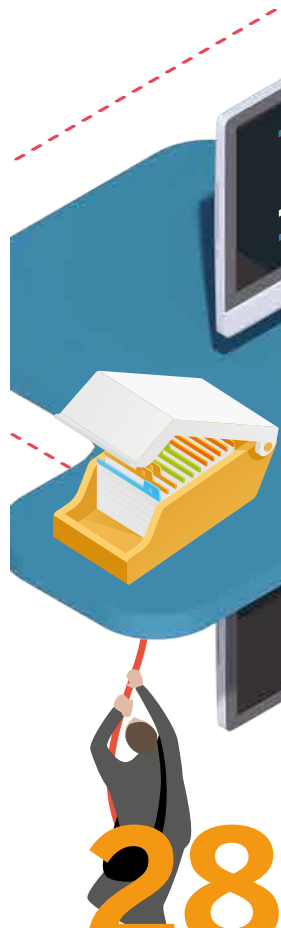
02

VAARDIG
Met: Digitaal Hulpplan • Codeweek • Geef IT Door •
Slimmer ondernemen in 1 minuut • Onderzoek •
Andere activiteiten

16

JONGEREN
Met: Meldknop.nl • Digiducks • Digiraad •
Safer Internet Day • Andere activiteiten

28

VEILIG
Veiliginternetten.nl • 100.000 euro hack •
Platform Internetveiligheid • Andere activiteiten

38

**SAMENWERKENDE
PARTIJEN**

Intro

*Tineke Netelenbos
Voorzitter ECP | Platform voor de
InformatieSamenleving, Digital
Champion voor Nederland, lid van
de Cyber Security Raad.*

In de toekomst kijken is altijd riskant. Maar toch hebben we geen glazen bol nodig om te stellen dat digitalisering onze samenleving de komende jaren verder gaat veranderen. Deze ontwikkeling is al langer gaande. Bovendien worden veel technologische ontwikkelingen die nu nog in de kinderschoenen staan, in de komende jaren volwassen: robotica, kunstmatige intelligentie, het internet of things en hyperconnectiviteit.

Als economie zijn we erbij gebaat dat we deze ontwikkelingen aangrijpen om te innoveren en onze concurrentiepositie te verbeteren. Daarnaast kunnen nieuwe technologieën een deel van de oplossing zijn voor grote maatschappelijke vraagstukken rondom het milieu, mobiliteit en vergrijzing.

Dit betekent dat ook het belang van digitale vaardigheden en een veilige digitale omgeving alleen maar verder zal toenemen. Het kunnen omgaan met computers en internet wordt - voor zover het dan niet al is - net zo belangrijk als het kunnen lezen en schrijven. En het bewust en veilig kunnen omgaan met nieuwe technologieën is minstens zo cruciaal. Iedereen - en dan bedoel ik consumenten, jong en oud, maar ook overheden, bedrijfsleven en andere organisaties en instellingen - moet dan ook de kans krijgen en pakken om op de juiste manier met digitalisering om te gaan.

Daarom werken overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties onder de koepel van ECP | Platform voor de InformatieSamenleving samen aan het versterken van digitale vaardigheden en aan een veiligere digitale omgeving. Door inspanningen op het gebied van voorlichting en bewustwording, maar ook door afspraken over werkwijzen en standaarden.

Dit magazine laat zien wat we de afgelopen jaren samen voor elkaar hebben gekregen binnen het programma Digivaardig & Digiveilig. Ik ben trots op alle prachtige resultaten tot nu toe! Maar bovenal maakt dit magazine duidelijk welke inspanningen er nog nodig zijn: wat onze gezamenlijke ambities zijn en hoe we die gaan realiseren. Want tevreden achteroverleunen is er de komende jaren zeker niet bij. De genoemde snelheid van technologische ontwikkelingen dwingen ons om ook onze inspanningen verder op te voeren.

Ik wil graag alle betrokken partijen danken voor hun inzet en enthousiasme de afgelopen jaren, nu en in de toekomst. ♦

Digitale vaardigheden

Op het netvlies en nu verder

Iedereen onderkent inmiddels het belang van digitale vaardigheden voor onze huidige en zeker ook toekomstige economie en samenleving. Het is nu zaak dat urgentiegevoel vast te houden en verder in te zetten op het versterken van deze eSkills.

Een scholier die vandaag de dag een spreekbeurt houdt, vindt veel van de informatie die hij daarvoor nodig heeft op internet. Tenminste, als hij handig met een zoekmachine overweg kan én als hij de betrouwbaarheid van de gevonden informatie kan beoordelen. Met de juiste eSkills vertaalt hij die informatie naar een aansprekende presentatie. Bedrijven die innovatief en vooruitstrevend willen blijven, kunnen niet anders dan nieuwe technologieën omarmen. Dat vraagt niet alleen om technisch vernuft en inzicht, maar ook om begrip hoe klanten die nieuwe middelen inzetten en gebruiken.

Dit zijn maar twee voorbeelden van het belang van het op peil hebben van digitale vaardigheden. Een belang dat de komende jaren allen maar verder toeneemt: er zijn steeds minder activiteiten - hoe klein of groot ook - waarbij eSkills géén rol spelen. Het beschikken over deze vaardigheden is

net zo belangrijk als het kunnen lezen, rekenen en schrijven.

Basis gelegd

Vandaar dat diverse partijen al jaren via het programma Digivaardig & Digiveilig investeren in het versterken van de digitale vaardigheden in Nederland. Zij doen dit enerzijds om ervoor te zorgen dat niemand buiten de boot valt: jongeren, noch ouderen, noch iemand op de arbeidsmarkt. Anderzijds willen zij ervoor zorgen dat iedereen deze vaardigheden zo productief en succesvol mogelijk benut, zowel voor zichzelf als voor de samenleving als geheel. Op de volgende pagina's van dit magazine vindt u voorbeelden van projecten die vanuit die doelstelling zijn gerealiseerd.

Van bewustwording naar activering

De afgelopen jaren is vooral de focus gelegd op bewustwording. Burgers, bedrijven, onderwijsinstellingen en beleidsmakers zijn doordrongen geraakt van het feit dat eSkills essentieel zijn. Daarnaast hebben zij eerste handvatten gekregen om in de ontwikkeling van

deze vaardigheden te investeren. Voor de komende jaren moet het accent nog meer gelegd worden op het functioneel inzetten van deze vaardigheden, binnen alle sectoren en lagen van onze samenleving

Vaardigheden voor thuis en op het werk

Iedereen - burgers, patiënten, consumenten, jong, oud - heeft bepaalde digitale basisvaardigheden nodig om in te kunnen functioneren. Denk bij bijvoorbeeld aan internetbankieren, afspraken maken met het ziekenhuis, online shoppen en informatie nalezen. Mensen die deze basisvaardigheden nog niet hebben, moeten we stimuleren deze te ontwikkelen. Bijvoorbeeld via het Digitaal Hulpplein (zie p. 4). Daarnaast is het wenselijk dat iedereen die digitale vaardigheden versterkt die nodig zijn om productief en succesvol te zijn op het werk. In bijna elk beroep komen nieuwe, snel veranderende technologieën en systemen die het werk innovatiever en slimmer maken. Lang niet iedereen bezit en onderhoudt de vaardigheden die hiervoor nodig zijn (even) goed. We moeten werknemers en hun managers daarom stimuleren eSkills aan te leren en up-to-date te houden.

Voor vernieuwing, veiligheid en beheer van digitale systemen zijn specialistische digitale vaardighe-

Het beschikken over deze vaardigheden is net zo belangrijk als het kunnen lezen, rekenen en schrijven.

den nodig. Goede ICT-professionals zijn in een moderne organisatie onmisbaar. En omdat de technologie zich blijft vernieuwen, is juist voor ICT-professionals een leven lang leren een belangrijke voorwaarde om verantwoord en blijvend productief te blijven.

Ook is het van cruciaal belang dat bestuurders en managers van organisaties begrijpen wat de impact van digitalisering op hun organisatie is. Wat betekenen bijvoorbeeld de cloud, big data, robotica, hyperconnectiviteit en kunstmatige intelligentie voor klantvraag, productieketens en bedrijfsmodellen? Het is aan hen in te schatten wat de kansen en de risico's zijn en voor hun organisatie de juiste keuzes te maken. Daar hoort uiteraard ook personeelsbeleid en hun digitale vaardigheden bij.

Platform eSkills Nederland

Om op bovenstaande doelstellingen de komende jaren concrete resultaten te kunnen blijven boeken richt ECP | Platform voor de InformatieSamenleving het publiekprivate Platform eSkills Nederland op, als opvolger van het succesvolle publiekprivate programma Digivaardig. Dit is een centrale plek waar partijen uit Nederland en Europa met kennis en expertise rondom digitale vaardigheden samen komen. Zo versterken we de samenwerking tussen wetenschap, beleidsmakers, bedrijfsleven en onderwijs die een voorwaarde is om waardevolle en succesvolle projecten van de grond te krijgen.

Hierbij valt te denken aan projecten om specifieke pijnpunten op de arbeidsmarkt te adresseren, zoals het steeds grotere tekort aan IT-specialisten, onder meer op het vlak van cyber security. Door bijvoorbeeld die specialisten voor de klas te zetten, kunnen we jongeren voor hun werk enthousiasmeren. Dit wordt nu al actief opgepakt binnen Geef IT Door. Een ander aandachtspunt is de versnippering binnen het onderzoeksveld van eSkills. Een nationale onderzoekscoalitie eSkills moet ervoor zorgen dat onderzoeken beter op elkaar zijn afgestemd waardoor ze elkaars kwaliteit vergroten, succesvolle projecten voort te zetten en van de grond te krijgen. Projecten zoals Geef IT Door (zie p. 8) om specifieke pijnpunten op de ICT-arbeidsmarkt te adresseren. Maar ook het vormen van een nationale onderzoekscoalitie dat onderzoeken naar eSkills beter op elkaar afstemt waardoor de kwaliteit ervan vergroot. En activiteiten die het MKB laten kennis maken met de mogelijkheden die technologische ontwikkelingen bieden voor hun bedrijfsmodellen. ♦

① Nederland heeft een zeer concurrerende economie: we nemen de vijfde plek in op de Global Competitiveness Index van het World Economic Forum. Het kabinet heeft de ambitie om voorop te blijven lopen. De digitalisering van de maatschappij zullen we daarvoor in goede banen moeten leiden. Die is onvermijdelijk en het zal sectoren in korte tijd stevig onder druk zetten en zelfs geheel veranderen. Aan de andere kant zullen er oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen worden ontwikkeld die tot voor kort niet mogelijk waren. Voor Nederland is dit een uitgelezen kans en de goed opgeleide mensen die we hier hebben, zijn daarvoor het kapitaal. Digivaardig heeft daarin een belangrijke rol gespeeld. ①
Oscar Delnoo is MT-lid directie Regeldruk & ICT-beleid bij het ministerie van Economische Zaken.

① Op de digitale agenda staan voor de komende jaren vele uiteenlopende onderwerpen. Hoe zorgen dat kinderen verantwoord gebruik kunnen maken van het internet? Hoe kunnen we zorgen voor zoveel mogelijk privacy voor gebruikers? Hoe garanderen we digitale veiligheid in een wereld die steeds mobieler wordt? Een van de gemene delers van al die vragen is dat de vaardigheden van de gebruiker zelf, een belangrijk onderdeel vormen van de oplossing. Ook daarom is het investeren in eSkills zo belangrijk. De gebruiker staat aan de basis van alles wat op internet mogelijk is. ①
Tineke Netelenbos is voorzitter ECP | Platform voor de InformatieSamenleving, Digital Champion voor Nederland, lid van de Cyber Security Raad.

① Zoveel wordt de komende jaren wezenlijk anders. Het is van belang dat we ons daar als samenleving goed op voorbereiden. Geen van de betrokkenen kan dat op eigen kracht. Noch de overheid, noch het bedrijfsleven, noch jij of ik. Daarom is het zo belangrijk dat we de samenwerkingsverbanden die we de afgelopen jaren via ECP en binnen het programma Digivaardig hebben opgebouwd, blijven ontwikkelen en verder benutten. Als maatschappij hebben we de plicht iedereen de vaardigheden te geven die nodig zijn om mee te komen in de digitale samenleving. ①
Heleen Kist is programmacoördinator eSkills bij ECP | Platform voor de InformatieSamenleving.

MENSEN DIGITAAL VERDER HELPEN

Iedereen die aan zijn digitale vaardigheden wil werken, kan sinds eind 2014 terecht op www.digitaalhulpplein.nl. Niet alleen via computer of tablet maar uiteraard ook via de telefoon. Op het Digitaal Hulpplein kan iedereen zijn digitale vaardigheden testen met de Digimeter, informatie vinden over oefenlocaties en cursussen in de buurt en gemakkelijk in contact komen met instanties die ondersteuning bieden. Sinds de lancering eind 2014 hebben ruim 20.000 mensen het Digitaal Hulpplein bezocht.

Ondersteuning is broodnodig. Nog altijd is er een aanzienlijke groep Nederlanders die moeite heeft met basale digitale vaardigheden. Bijvoorbeeld de vaardigheden die hen in staat stelt gebruik te maken van de elektronische dienstverlening van overheden, te internetbankieren, of OV-informatie op te zoeken. Diezelfde vaardigheden geven hen sneller en makkelijker toegang tot de arbeidsmarkt. Kortom, dit zijn de vaardigheden die ervoor zorgen dat mensen niet buiten de boot vallen van het sociale en ook economische leven.

① Het kabinet wil dat de dienstverlening van de overheid vanaf 2017 zoveel mogelijk digitaal gaat. Dat past bij de huidige tijd en ook bij het streven naar een kleinere en slimmere overheid. Daarom stopt bijvoorbeeld de Belastingdienst met de blauwe envelop en krijg je hun berichten via de Berichtenbox van MijnOverheid.nl. We moeten deze omslag met verstand doen en iedereen in deze verandering meenemen, vandaar het Digitaal Hulpplein. Dit initiatief past binnen het beleid de burger en zijn omgeving te helpen met de veranderingen om te gaan. Dat laatste is belangrijk omdat niet iedereen deze verandering op eigen kracht aankan. Voor de mensen die het niet kunnen leren is bijvoorbeeld Digid-machtigen gerealiseerd. Daarmee kunnen anderen voor jou digitaal zakendoen met de overheid. Het is belangrijk om de komende jaren in te zetten op de verdere ontwikkeling van middelen die iedereen helpen te functioneren in een digitaliserende samenleving. ①

Janny Brasker is bij het ministerie van Binnenlandse Zaken betrokken bij het beleid voor de toegankelijkheid van de digitale overheid.

① SZW is al langere tijd betrokken bij het bevorderen van tal basisvaardigheden, waaronder digitale. Daarom participeren wij nu samen met BZK in het Digitaal Hulpplein. Digitale vaardigheden zijn tegenwoordig namelijk nodig om mee te komen. Of het nu gaat om het regelen van de persoonlijke financiën of het op peil houden van de eigen gezondheid. Ook rond werk is dit belang evident. Digitale vaardigheden vergroten de kansen van werkzoekenden en zijn belangrijk voor een duurzame arbeidsmarktpositie. De komende jaren zal aandacht voor dit onderwerp alleen maar belangrijker worden. Denk bijvoorbeeld aan nieuwe Nederlanders die soms op veel vlakken een inhaalslag hebben te maken, of aan oudere werknemers die zonder bijscholing van hun basisvaardigheden de boot dreigen te missen. ①

Theo Stokvis, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

① Digitale vaardigheden worden in het werk steeds belangrijker. Veel mensen pikken deze vanzelf op, maar juist voor de mensen die het op de arbeidsmarkt toch al moeilijk hebben is dit een opgave. Daarom is het goed dat op het Digitaal Hulpplein alle ondersteuning die er voor hen beschikbaar is, te vinden valt. Realiseer je daarbij dat de komende jaren het gevraagd vaardigheidsniveau alleen maar omhoog zal gaan. We moeten dit soort faciliteiten dan ook blijven bieden en ze verder innoveren. Dat is de enige manier om te voorkomen dat er in onze samenleving een sociaaleconomische kloof ontstaat langs de lijn van digitale vaardigheden. ①

Fred Paling, lid Raad van Bestuur UWV

Het Digitaal Hulpplein is een initiatief van Computerwijk, Stichting Digisterker, de Digitale Steden Agenda, de partners van het programma Digivaardig & Digiveilig, ECP | Platform voor

Sinds de lancering eind 2014 hebben ruim 20.000 mensen het Digitaal Hulpplein bezocht.

de InformatieSamenleving, Koninklijke Bibliotheek, SeniorWeb, Stichting Lezen & Schrijven en de Vereniging van Openbare Bibliotheken, in opdracht van ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daarnaast is een intensieve samenwerking met een groot aantal doorverwijzers, zoals het UWV. ♦

Zie www.digitaalhulpplein.nl

PROGRAMMEREN MOET iedereen leren!

Programmeren is het lezen en schrijven van de 21^e eeuw. Toch zijn er nog maar weinig kinderen die op jonge leeftijd met deze vaardigheid kennismaken. In het onderwijs is programmeren nog geen vast onderdeel van het lesprogramma. En dat terwijl de arbeidsmarkt een groeiende behoefte heeft aan personeel dat de 21^e eeuwse vaardigheden goed beheerst.

**Vele bestaande initiatieven
samengebracht tijdens de Codeweek.**

Om hier aandacht voor te vragen, heeft de Europese Commissie in 2013 de Codeweek in het leven geroepen. De vele bestaande initiatieven om kinderen met programmeren kennis te laten maken en voor te bereiden voor een steeds digitaler wordende

wereld worden tijdens deze week samengebracht. In diverse landen in Europa - waaronder Nederland - zijn er tijdens de Codeweek allerlei activiteiten waar kinderen op speelse wijze de kunst van het programmeren kunnen ontdekken.

Zo zijn in Nederland tijdens de Codeweek 2014 meer dan 40.000 leerlingen bereikt op ruim 1600 scholen. En ook in 2015 organiseerde en coördineerde ECP en Kennisnet - initiatiefnemers van de Nederlandse Codeweek - gesteund door Ziggo, Microsoft, Randstad, bol.com, SIDN en eSkills for jobs (EU) en diverse andere partijen meer dan 50 programmeeractiviteiten in Nederland. Met onder andere de programmeerspecial van Geef IT Door en kinderen die Kamerleden een lesje coderen geven.

Dankzij de Codeweek doen jongeren niet alleen begrip op van hoe een chatapp of game werkt, ze worden vooral gestimuleerd logisch en gestructureerd te denken. En dat zijn vaardigheden die ook van waarde zijn voor mensen die uiteindelijk niet als programmeur aan de slag gaan. ♦

Zie ook www.codeweek.nl.

Ⓜ Programmeren is de taal van de toekomst, de weg naar innovatie en ondernemerschap. Er is echter een groot tekort aan talent dat deze vaardigheden bezit. Als er niks verandert, zullen er in 2020 in heel Europa een kleine miljoen vacatures niet vervuld worden. Daarom is Ziggo betrokken bij allerlei initiatieven om jongeren kennis te laten maken met programmeren. De Codeweek is daar een sprekend voorbeeld van. Ook ondersteunen we al langer Coderdojo. Tijdens zo'n dojo leren kinderen tussen de zeven en zeventien jaar oud onder andere programmeren, websites bouwen, apps ontwikkelen en programma's en games maken. De coaches zijn allemaal vrijwilligers met een passie voor ICT. Dat is niet alleen heel nuttig, veel van mijn collega's vinden dit ook hartstikke leuk om te doen. Ⓜ

Maartje Vrolijk is manager corporate social responsibility Ziggo

Ⓜ Dit gaat om de toekomst van Nederland. Ieder bedrijf wordt een softwarebedrijf. Bij alles wat we doen zal technologie ons ondersteunen. Dan is belangrijk dat iedereen weet hoe met technologie om te gaan. Daarom is het noodzakelijk dat we voldoende mensen hebben die snappen hoe die alles echt werkt. En dat is op het moment allerm minst zeker. De arbeidsmarkt kent al een groot tekort aan deze specialisten. Zonder samenwerking van alle betrokken partijen zal dat tekort alleen maar toenemen. Daarom is eenieders betrokkenheid bij de Codeweek zo belangrijk. We moeten kinderen de kans geven te ervaren hoe leuk en waardevol het is om te kunnen programmeren. Ⓜ

Marcel Timmer is directeur innovatie bij Microsoft Nederland

IT'ers gaan zelf voor de klas staan

Premier Rutte riep begin 2014 de IT-sector op zijn imago op te poetsen. Hoewel er juist in deze sector volop carrièremogelijkheden liggen, en het voor de BV Nederland van doorslaggevend belang is dat er voldoende aanbod komt van hoogwaardige IT-expertise, blijft de instroom van jongeren vanuit MBO, HBO en WO achter bij de behoefte. Dit komt onder meer doordat jongeren zich nauwelijks bewust zijn van de carrièrekansen in de ICT.

Door gastlessen bieden IT-specialisten een kijkje in hun keuken om zo jongeren te inspireren om te werken met óf in de IT.

Met Geef IT Door gaf de sector datzelfde jaar nog gehoor aan deze oproep. Onder deze vlag geven IT-specialisten hun kennis door aan scholieren en studenten. Zij laten zien wat hun werk inhoudt, dagen hen uit over actuele problemen mee te denken en schetsen welke carrièremogelijkheden er in de sector voorhanden zijn. Door gastlessen bieden IT-specialisten een kijkje in hun

keuken om zo jongeren te inspireren om te werken met óf in de IT. In 2014 hebben al bijna 2500 leerlingen op deze manier kennism gemaakt met de sector. Voor 2015 loopt dit aantal al flink op: ruim 3500 leerlingen hebben een IT-specialist voor de klas gehad. Partijen zijn enthousiast en streven naar uitbreiding en doorontwikkeling van Geef IT Door.

Geef IT Door is een gezamenlijk initiatief van Digivaardig & Digiveilig, Nederland ICT, CIO Platform Nederland, en DINL en wordt mede mogelijk gemaakt door eSkills for jobs (EU). Met Geef IT Door laat het bedrijfsleven zien dat zij het onderwijs nodig hebben om te zorgen voor voldoende goedopgeleide IT'ers. ♦

Zie ook www.geefitdoor.nl.

De brandweer hoor je met loeiende sirenes voorbijkomen en ieder kind kan je, al voordat hij naar school gaat, vertellen dat een arts een witte jas draagt. Maar hoe een ICT'er eruit ziet? Wat die de hele dag doet? Daar hebben kids geen idee van. Daarom is het belangrijk dat we ICT'ers en kinderen met elkaar in contact brengen, dat we voor jongeren IT persoonlijk maken. Dat is het belang van Geef IT Door. Daarom moeten we met initiatieven als dit de komende jaren doorgaan. We moeten kinderen blijven raken, omdat er alleen maar meer vraag naar hoogwaardige ICT-vaardigheden zal zijn. ♦

Roel Schulting is voorzitter van CA-ICT, het opleidings- en ontwikkelingsfonds voor de ICT-arbeidsmarkt.

Een carrière in de ICT is niet alleen voorbehouden aan gamers of computer geeks. Het gaat vooral om ondernemerschap en kansen zien. Deze campagne slaagt erin het belang van ICT-opgeleiden op een enthousiaste manier door te geven aan leerlingen. In een tijd waarin leerlingen het steeds belangrijker vinden of ze wel werk vinden na en met hun opleiding, zien en voelen dat er een grote behoefte is aan ICT'ers. ICT heeft de toekomst, daar ben ik inmiddels van overtuigd. Dankzij deze campagne. ♦

Corinne Mostert is decan van het Segbroek College in Den Haag

Op het vlak van concurrentiekracht en innovatie doet Nederland het op veel vlakken goed. Maar wat betreft de diversiteit aan vaardigheden van pas-afgestudeerden staan we lager in de internationale rankings. De uitstroom van mensen met ICT-vaardigheden moet omhoog, om alle kansen ten volle te benutten. Van alle vacatures voor ICT-specialisten is de helft nu al moeilijk vervulbaar. Snelle technologische ontwikkelingen zorgen er bovendien voor dat kennis snel verouderd. Daarom is Geef IT Door belangrijk: meer leerlingen interesseren voor ICT zorgt voor meer ICT-professionals in de toekomst. De Human Capital Agenda ICT kan immers alleen slagen als voldoende mensen vanuit het onderwijs de sector instromen. ♦

Barbara Bourne is senior beleidsmedewerker eSkills bij het ministerie van Economische Zaken.

Ondernemers bijspijkeren over internet en sociale media

Succesvolle (MKB-)ondernemers hebben het vaak zo druk, dat zij nauwelijks tijd hebben om zich te verdiepen in de ontwikkelingen die de kansen van hun onderneming op lange termijn bepalen. De mogelijkheden die digitalisering ook voor hen biedt, zien zij daardoor nog te vaak over het hoofd.

Om hierin verandering te brengen is in 2012 Slimmerondernemenin1minuut in het leven geroepen. De online cursus bestaat inmiddels uit 27 lessen in het slim toepassen van internet, sociale media en andere technologieën waarmee meer omzet en winst kan worden gegenereerd. En u raadt het al: elk van die lessen duurt slechts één minuut.

Slim toepassen van internet en sociale media kan meer omzet en winst opleveren.

De verschillende afleveringen van de cursus ontvangt de ondernemer gratis in zijn e-mailbox. In de afleveringen die gebaseerd zijn op herkenbare voorbeelden uit de praktijk wordt aandacht besteed aan vragen als: hoe start ik een webshop, hoe haal ik alles uit de cloud, wat kan 3D-printen voor mijn bedrijf betekenen, kan ik ondernemen met apps, en hoe kan ik werken aan de digitale vaardigheden van mijn personeel?

Inmiddels hebben ruim dertienduizend ondernemers de cursus daadwerkelijk afgenomen. De afleveringen zijn ook te vinden op de website van de Kamer van Koophandel. ♦

Zie ook www.slimmerondernemenin1minuut.nl

❶ Ondernemers hebben altijd een gebrek aan tijd en willen geen geld steken in dure cursussen en trainingen. Toch is dat onverstandig. Door internet, IT en sociale media slim en efficiënt in te zetten, kunnen kleine ondernemers al snel duizenden euro's meer omzet en winst boeken. De inmiddels 27 afleveringen van Slimmerondernemenin1minuut.nl worden via e-mail verzonden en zijn herkenbare praktijkvoorbeelden van kleine ondernemers. Deze praktische informatie kunnen ondernemers direct zelf toepassen. ❶

Ben Woldring is oprichter en eigenaar van de Bencom Group, bekend van vergelijkingssites als Bellen.com, Gaslicht.com en LookingforBooking.com

❷ IT biedt voor alle sectoren en alle beroepen kansen en mogelijkheden. Het is belangrijk dat iedereen daarin meegaat. Want ondernemingen die niet innoveren en mensen die zich niet ontwikkelen, lopen het gevaar dat de technologische ontwikkelingen hen inhalen. Het is daarom van belang dat ondernemers niet alleen een website hebben, maar ook snappen hoe zij IT kunnen gebruiken om hun bedrijfsmodel te innoveren. Daarbij helpt dit initiatief. Maar er is natuurlijk nog veel meer nodig. Vooral is het cruciaal dat in het onderwijs de komende jaren veel meer aandacht gaat worden besteed aan digitale vaardigheden. IT is namelijk allang niet enkel meer iets voor de spreekwoordelijke beta's en nerds. ❷

Warner Dijkhuizen is Corporate Citizenship & Corporate Affairs manager IBM

❸ Een initiatief als dit helpt ondernemers. Het biedt hen handvatten om mee te gaan in de digitale revolutie. Hoe zij in contact staan met hun klanten. Hoe ze bedrijfsprocessen efficiënter inrichten. Maar de echte uitdaging de komende jaren, is zorgen dat jongeren al over deze vaardigheden beschikken voordat zij gaan werken en ondernemen. Werkgevers lopen er nu namelijk tegenaan dat die vaardigheden bij hun mensen nog vaak onvoldoende aanwezig zijn. De politiek moet dan ook vol inzetten op het inbedden van ICT-vaardigheden in het onderwijs, met inbegrip van programmeren. Dat is dé stap die we met z'n allen moeten zetten. ❸

David de Nood is bestuurslid ECP en woordvoerder ICT bij VNO-NCW & MKB-Nederland

De basis voor beleid en actie

Hoe digitaal vaardig zijn wij in Nederland? Wat zijn redenen waarom mensen niet of nauwelijks gebruik maken van internet? Hoeveel werknemers hebben problemen op de werkvloer door gebrekkige digitale vaardigheden? Zijn hun leidinggevenden zich hier wel van bewust? En hoeveel tijd - en dus geld - verprutsen we met dit alles?

In de afgelopen jaren zijn verschillende onderzoeken gedaan om antwoord te krijgen op dit soort vragen. De jaarlijkse Trendrapporten Computer- en internetgebruik brachten (de ontwikkeling van) het niveau van de digitale vaardigheden van de Nederlander in kaart. Ook naar het peil van digitale vaardigheden op de werkvloer en de gevolgen ervan is uitgebreid onderzoek gedaan.

Zo bleek uit het onderzoek *Ctrl Alt Delete* uit 2012 bijvoorbeeld dat we 19 miljard euro per jaar verliezen aan gebrekkige digitale vaardigheden of slecht functionerende ICT op de werkvloer. Een soortgelijk onderzoek uit 2013 - *Zicht op ICT competenties* - laat zien dat leidinggevenden die zich hiervan bewust zijn, flinke productiviteitswinst kunnen boeken. Het onderzoek *De ICT'er bestaat niet* uit 2014 laat zien dat er een mismatch is tussen afgestudeerde professionals en de behoefte bij werkgevers. Onderwijs en arbeidsmarkt moeten dan

ook beter op elkaar gaan aansluiten. In 2015 zijn op basis van onderzoek acht ICT-beroepen geduid waar naar verwachting tekorten op gaan komen. Deze beschrijvingen zijn uitgewerkt tot beroepsprofielen die de basis kunnen vormen voor opleiding, werving en selectie.

Ook naar het peil van digitale vaardigheden op de werkvloer en de gevolgen ervan is uitgebreid onderzoek gedaan.

Dergelijke onderzoeken bieden inzicht. Bij een thema dat zich zo snel ontwikkelt als de digitale wereld, is het van groot belang dat initiatieven worden ontplooid op basis van inzicht, in plaats van op aannames en morgen alweer achterhaalde ervaringskennis. ♦

Ⓛ Ons onderzoek in de afgelopen jaren heeft laten zien dat het niveau van digitale vaardigheden onder de bevolking sterk verschilt. Inmiddels hebben we indicaties dat dit op de werkvloer ook het geval is waardoor de voordelen van IT niet ten volle worden benut. Dat is een probleem: digitale vaardigheden zijn de basis voor innovatie en concurrerend vermogen. De komende jaren zullen wij ons onderzoek - naast de digitale ongelijkheid onder de bevolking - daarom ook richten op het verder in kaart brengen van de digitale vaardigheden van de beroepsbevolking. Niet alleen hoe deze er nu voorstaan, maar vooral ook wat er straks nodig is. Ⓛ

Alexander van Deursen is assistent professor aan de Universiteit Twente. Media, Communicatie en Organisatie Universiteit van Twente

Ⓛ Het onderzoek Ctrl, alt, Delete liet zien hoe groot het productiviteitsverlies is door ontoereikende digitale vaardigheden. Dergelijke onderzoeken maken gericht beleid mogelijk. We weten waar we ons op moeten focussen en het maakt het makkelijker eenieder ervan te overtuigen dat dit nodig is. Zo hebben we de afgelopen jaren in Europa het e-Competence Framework (e-CF) van de grond gekregen, een Europabrede 'taal' voor het praten over en vergelijken van ICT-competenties. We zullen de komende jaren vol moeten blijven inzetten op deze combinatie van onderzoek en beleid. De ontwikkelingen in de ICT-sector en op de arbeidsmarkt voor ICT'ers gaan sneller dan ooit tevoren. Ⓛ

Louis Spaninks is directeur CA-ICT, het opleidings- en ontwikkelingsfonds voor de ICT-arbeidsmarkt.

Ⓛ Onderzoek helpt ons focus aan te brengen in het beleid. Zo heeft het onderzoek Ctrl Alt Delete, dat de Universiteit Twente een paar jaar geleden heeft uitgevoerd, laten zien dat Nederlandse werknemers 8 procent van hun werktijd verliezen aan niet goed functionerende ICT en ontoereikende digitale vaardigheden. Als we dit omrekenen dan spreken we over een productiviteitsverlies van 19 miljard euro per jaar! Goed dus dat aan de opleiding voor topmanagers bij het Rijk nu ook een ICT-module is toegevoegd. Hierin wordt onder andere ingegaan op wat ICT betekent voor de bedrijfsvoering. Daarnaast hebben we via het programma Digivaardig ook veel activiteiten ontwikkeld om de Nederlandse beroepsbevolking digivaardiger te maken. Ⓛ

Barbera Bourne is senior beleidsmedewerker eSkills bij het ministerie van Economische Zaken.

2009

- **Kickoff Digivaardig & Digiveilig.** Ruim 200 mensen nemen deel aan het kick off event van het programma in februari 2009 met staatssecretaris Heemskerk. Willie webwijs. Internetcursus voor mensen met een verstandelijke beperking. Initiatief: Stras.
- **I-coach.** Leerlingen van tien ROC's worden MKB-adviseur via lesmodule en stage. Initiatief: Digivaardig & Digiveilig en ROC's.
- **Internetbootcamp.** Ruim 75.000 mensen gedrield via online training.
- **Trendonderzoek Computer- en Internetgebruik.** Drie miljoen Nederlanders gebruiken internet niet en dreigen buiten de boot te vallen. Gepresenteerd tijdens Jaarcongres ECP. Uitgevoerd door UTwente.

2010

- **Netwerkbijeenkomst Maak werk van digitale vaardigheden.** Meer dan 100 inspirerende ideeën om op samen te werken.
- **Digibyte, digibabe, digibeet.** Onderzoek naar waarom mensen computers en internet niet gebruiken. Samen met Marion Duimel.
- **Klik en Tik, het internet op.** Speciaal voor digibeten: simpele oefeningen en leuke filmpjes helpen tienduizenden mensen digitaal vaardiger te worden. Initiatief: ETV.nl.
- **Trendonderzoek Computer- en Internetgebruik.** Sociale revolutie aan de gang: laagopgeleiden gebruiken internet meer dan hoogopgeleiden. Uitgevoerd door UTwente.
- **Werkboek Ondernemen met sociale netwerken.** eOndernemen doe je zo! Basisinformatie en praktijkvoorbeelden. Initiatief: Nederland Digitaal in Verbinding met Syntens.
- **Open inloop voor ondernemers.** Laagdrempelig advies voor ondernemers via Ondernemershuizen. Initiatief: Cybersoek, Zwind en Syntens
- **WCIT 2010.** Met ook aandacht voor digitale vaardigheden als randvoorwaarde voor economische groei. Kroonprins benadrukt belang van internetles op school.

- **Publicatie Vaardige burgers aan het loket.** Met daarin resultaten van eLoket op 1 en tips voor het herkennen en doorverwijzen van digibeten aan het loket. Auteurs: Digivaardig & Digiveilig, Stichting Lezen & Schrijven, Novay.

- **Trendonderzoek Computer- en Internetgebruik.** Internet is uitgegroeid tot een eerste levensbehoefte vergelijkbaar met eten en drinken. Uitgevoerd door UTwente.

- **Mijn Internet Assistent.** De persoonlijke en virtuele internetassistent MIA biedt lerende internetters hulp op websites. Door: Digivaardig & Digiveilig, IBM. Nu in handen van Stichting MIA helpt!

- **Kroonprins op werkbezoek.** Samen met bewoners van een verzorgingshuis in Oosterwolde neemt hij deel aan Ontdek Internet. Door: ECP en Seniorweb.

2011

- **Door internet blijf je meedoen.** Campagne inspireert ruim 800.00 senioren om te gaan internetten. Door: Digivaardig & Digiveilig, Seniorweb, Radio5 Nostalgie, ILC Zorg voor Later, Plus Magazine.

- **Herkenningswaaiers Digibetisme en eLearningmodule.** Hulp bij het herkennen en doorverwijzen van digibeten aan de balie. Initiatief: Stichting Lezen & Schrijven en Digivaardig & Digiveilig.

- **eLoket op 1.** Pilots om digibeten aan het loket te herkennen en door te verwijzen. Initiatief: Belastingdienst, UWV WERKbedrijf, Het Juridisch Loket, gemeenten Amsterdam, Rotterdam en Tilburg. Onder begeleiding van Novay.

- **Maatschappelijke Digistage.** Leerlingen gebruiken digitale vaardigheden om digibeten wegwijs te maken op internet. Initiatief: Codename Future, samen met UWV WERKbedrijf, Central Bibliotheek Den Haag en Digivaardig & Digiveilig.

- **Ontdek internet.** Cursussen voor senioren op locatie om hen op laagdrempelige wijze kennis te laten maken met nieuwe media. Initiatief: Seniorweb.

- **Extreme Digital Challenge.** Hoe help je mensen digivaardiger te worden? 30 creatieve breinen dachten mee.

- **Samenwerken aan een hoger nationaal DQ.** Kennisuitwisseling tussen partijen leidt tot nieuwe project ideeën tijdens verschillende netwerkbijeenkomsten.

- **Get Online Week.** Offliners in Nederland vragen gratis informatiepakket aan tijdens deze door de Europese Commissie geïnitieerde week. Door: Digivaardig & Digiveilig samen met Microsoft, Seniorweb, Codename Future, Computerwijk, FNV Eindhoven.

- **Aardigdigivaardig.nl.** Internet Bootcamp in een nieuw jasje: training voor mensen die online nog wat vaardigheden kunnen gebruiken.

2012

- **Onderzoek Gebruik van ICT en sociale media door kleine ondernemers.** Geen tijd voor ICT training. Uitgevoerd door EIM.

- **Onderzoek CTRL Alt Delete.** 19 miljard euro productiviteitsverlies door slecht functionerende ICT en gebrekkige digitale vaardigheden. Uitgevoerd door UTwente.

- **Je bent nooit te oud om te leren.** 15 miljoen mensen bereikt en 15.000 mensen online geholpen dankzij telefonische helpdesk, website en flyers. Door: Digivaardig & Digiveilig. Met dank aan: Seniorweb, HCC, Student aan Huis, Stichting Lezen & Schrijven, UWV, Bibliotheken, Rabobank, Google, Sanoma, ABN AMRO, ING, Ouderenfonds, Telegraaf, ANWB.

- **Get Online Week.** Campagne Je bent nooit te oud om te leren geeft invulling aan deze door de Europese Commissie geïnitieerde week.

- **eSkills week.** Europese week om aandacht te vragen voor het belang van eSkills bij studenten, MKB en beleidsmakers met bijeenkomst eSkills en rapport Ctrl, Alt, Delete.

- **Slimmer ondernemen in 1 minuut.** Ruim 12.000 ondernemers schreven zich in voor de gratis e-mail cursus over sociale media, internet en ICT. Afleveringen nu te vinden op de website van de Kamer van Koophandel. Door: Digivaardig & Digiveilig met MKB Servicedesk, Kamer van Koophandel, Bellen.com.

- **Digibattle.** App Ice Tycoon wint de prijs voor beste idee voor inspirerende apps. Met: BureauQ, ECABO, NEMO, Mediawijzer.net en EDG Media.

- **Digital champion aangesteld.** Tineke Netelenbos aangesteld als Digital Champion in Nederland om streven naar meer digitale vaardigheden te stimuleren. Initiatief: Europese Commissie.

- **Onderzoek Vrouwen & ICT.** Over hoe meer vrouwen kunnen instromen in de ICT sector en hoe hun carrièreontwikkeling kan worden versneld? Uitgevoerd door Universiteit van Amsterdam.

- **Onderzoek Zicht op ICT competenties.** Werkgevers beseffen belang van digitale vaardigheden op de werkvloer niet. Uitgevoerd door UTwente.

- **Europadag.** Praten over de kansen en uitdagingen voor de Nederlandse interneteconomie. Met eSkills for jobs als hot topic. Door: ministerie van Economische Zaken en ECP.

- **Toekomstprofielen 2020.** Beroepen praktisch beschreven om werkgevers, werknemers en opleiders te stimuleren kennis, vaardigheden en digitale kwalificaties te ontwikkelen voor de toekomst. Door: BTB fonds Uitgeverijsector, A&O Fonds Grafimedia, BTB fonds Uitgeverijsector, OCI, GOC en Digivaardig & Digiveilig.

- **Get Online Week.** Diverse activiteiten in Nederland om meer mensen in Nederland online te krijgen tijdens deze door de Europese Commissie geïnitieerde week.

- **Ondertekening eCF convenant.** 21 organisaties maken afspraken over het gebruik van het e-CF tijdens Jaarcongres van ECP.

2013

- **Mediacompetenties voor de communicatiesector.** Acht toekomstprofielen voor de creatieve sector. Door: GOC, A&O Fonds Grafimedia, BTB fonds Uitgeverijsector, GOC en Digivaardig & Digiveilig.

- **eCompetence Framework (e-CF).** Oprichting werkgroep eCF NL en de e-CF Normcommissie voor de Nederlandse vertaling en adoptie van het eCompetence Framework.

- **Kader ICT-bekwaamheid leraren.** Set van vaardigheden voor docenten om hen maar ook opleidingsinstanties te stimuleren hierin te investeren. Door: Kennisnet, samen met vertegenwoordigers uit onderwijssector.

- **Trendonderzoek Computer- en internetgebruik.** Nederlanders zijn altijd en overal online, vooral hoger opgeleiden profiteren optimaal van de vele mogelijkheden van internet. Uitgevoerd door UTwente.

- **Digibattle.** Tientallen teams van scholieren uit heel Nederland streden om de prijs voor beste idee voor vernieuwende en inspirerende apps. Door: BureauQ met Google, VHTO, Platform Beta Techniek, vakvereniging I&I, Science Centre Nemo.

- **Convenant Kwalificatiestelsel Informatiebeveiliging.** Informatiebeveiligers moeten zich kwalificeren en zo aantonen dat ze aan gestelde eisen voldoen. Door: Platform voor Informatiebeveiliging, ECP en CIO Platform Nederland bij VNO-NCW.

2014

- **Onderzoek De ICT'er bestaat niet.** Onderwijs en arbeidsmarkt moeten beter op elkaar aansluiten om de mismatch tussen afgestudeerde professionals en behoefte bij werkgever te corrigeren. Uitgevoerd door Dialogic.

- **Onderzoek Zakelijk gebruik digitale media.** Dat zit bij ondernemers in de lift. Maar ze doen helemaal niets om up-to-date te blijven. Uitgevoerd door Panteia.

- **Geef IT Door.** ICT-professionals geven hun kennis door aan scholieren en studenten. Initiatief: Digivaardig & Digiveilig, Nederland ICT, CIO Platform Nederland, DINL, VHTO, eSkills for jobs (EU).

- **Codeweek.** Meer dan 40.000 kinderen en jongeren leren de fijne kneepjes van programmeren tijdens Nederlandse Codeweek. Initiatief: ECP en Kennisnet.

- **HCA Digitale vaardigheden.** Over de noodzaak van goede up-to-date vaardigheden en wat hiervoor sectorspecifiek en sectoroverschrijdend gedaan wordt en kan worden. Door: Digivaardig & Digiveilig, samen met HCA-secretarissen topsectoren, Platform Beta Techniek, ministerie van Economische Zaken, UTwente.

- **Digibattle.** App Daily Challenge wint prijs voor beste idee voor inspirerende apps. Met: BureauQ, Google, VHTO, Platform Beta Techniek, vakvereniging I&I, Science Centre Nemo.

- **Digiducks.** Twee speciale mini-edities van de Donald Duck over programmeren met gezamenlijk bereik van 3 miljoen. Mede in het kader van de Codeweek. Initiatief: Sanoma, Kennisnet, Digivaardig & Digiveilig, eSkills for Jobs (EU), KPN, Microsoft en SIDN.

- **Nieuwe rollen in een veranderend ICT landschap.** Onderzoek resulteert in 8 ICT-beroepen van de toekomst. Uitgevoerd door ABIO en IT Staffing.

- **Get Online week.** Digitaal hulpplein op de mat bij drie miljoen huishoudens via huis-aan-huis-bladen tijdens deze door de Europese Commissie geïnitieerde week.

- **Codeweek.** Met onder meer programmameerspecial Geef IT Door en kinderen die kamerleden een lesje coderen geven. Initiatief van ECP en Kennisnet samen met Ziggo, Microsoft, Randstad, bol.com, SIDN, eSkills for jobs (EU) en diverse andere partijen.

- **Slimmer werken in 1 minuut.** Een e-mail cursus voor de zorg om werknemers effectiever te laten omgaan met digitale hulpmiddelen op de werkvloer. In ontwikkeling.

2015

- **Digitaal Hulpplein.** Al 20.000 mensen geholpen om hun digitale vaardigheden te verbeteren. Initiatief: Computerwijk, Stichting Digisterker, de Digitale Steden Agenda, de partners van het programma Digivaardig & Digiveilig, ECP | Platform voor de InformatieSamenleving, Koninklijke Bibliotheek, SeniorWeb, Stichting Lezen & Schrijven en de Vereniging van Openbare Bibliotheken, in opdracht van ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Tegelijk behoren de jongste generaties tot de meest kwetsbare groepen internetgebruikers. Ze zien nog moeilijk het verschil tussen een ongekleurde en commerciële boodschap, of geven persoonlijke gegevens (te) makkelijk weg. Ook kunnen ze in aanraking komen met ongeschikte online content of slachtoffer worden van digitaal pesten of grooming.

Er moet blijvend worden geïnvesteerd in het online beschermen van kinderen en jongeren en het versterken van hun digitale vaardigheden. Dit gebeurt Europabreed onder de noemer *Better internet for kids*. En in ons eigen land hebben betrokken organisaties de ambitie *NetKids2020* geformuleerd: creëren van goede en gelijke digitale kansen voor kinderen en jongeren, en deze kwetsbare groep nog beter beschermen.

Skills

Om optimaal te profiteren van de mogelijkheden die de digitale wereld biedt en dit veilig te doen, zijn steeds complexere vaardigheden nodig. Van het beoordelen of informatie betrouwbaar is, via het kunnen omgaan met kwetsende opmerkingen en content, tot het kunnen aanwenden van de digitale wereld om te leren, te ontwikkelen en te werken. Het al dan niet beschikken over deze vaardigheden bepaalt in

toenemende mate of kinderen kunnen meekomen. In sociaal opzicht, binnen het onderwijs en tijdens hun latere carrière.

Empowerment

Kinderen en jongeren moeten in staat zijn te doen wat binnen hun invloedssfeer ligt om voor zichzelf en anderen een veilige en productieve digitale omgeving te creëren. Veel meer dan om het kunnen, gaat empowerment om het willen. Zij moeten de noodzaak zien van zich verantwoord te gedragen en dienen hieraan proactief te werken. Dat vraagt om ethisch besef en doelgericht handelen. We moeten met z'n allen ook goed naar de jongste generaties blijven luisteren en hen betrekken bij het maken van beleid en concrete activiteiten.

Veiligheid

Maar kinderen en jongeren kunnen zelf niet in alle opzichten voor een veilige online omgeving zorgen. Zeker niet nu de digitale wereld steeds pluriformer wordt en kinderen steeds meer buiten het zicht van hun opvoeders online zijn. Het is belangrijk dat een brede coalitie van partijen de verantwoordelijkheid neemt voor de digitale veiligheid van jongeren. Het Platform Internetveiligheid speelt daarbij een rol en ook het Nederlandse Safer Internet Center dat activiteiten ontplooit om jongeren en hun opvoeders

voor te lichten over de risico's van online zijn. Sinds 2006 fungeert ECP als Safer Internet Center in Nederland, samen met Meldpunt Kinderporno op internet, de helpline Helpwanted en sinds 2015 ook met netwerkorganisatie Mediawijzer.net. Ondersteund door de Europese Commissie (*Better internet for Kids* programma) en de ministeries van Economische Zaken, Veiligheid & Justitie en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Inbedden in onderwijs

Kinderen zich in alle opzichten laten ontwikkelen tot verantwoorde en vaardige digitale burgers, lukt alleen als aan deze onderwerpen in het onderwijs structureel aandacht wordt gegeven. Essentieel is dan ook de door Paul Schnabel en het platform 2032 geformuleerde ambitie om digitale vaardigheden een volwaardige plaats te geven in de onderwijscurricula. Dat is de echte slag die de komende jaren moet worden gemaakt. ♦

Voor hedendaagse kinderen en jongeren is de digitale wereld een onlosmakelijk onderdeel van hun leven. Om hen te blijven helpen daar optimaal en veilig gebruik van te maken, is blijvende aandacht voor skills, eigen verantwoordelijkheid en veiligheid vereist.

Netkids2020: creëren van goede en gelijke digitale kansen voor kinderen en jongeren.

Een peuter kan vandaag de dag vaak swipen voordat hij goed en wel kan praten. Veel jonge kinderen besteden meer tijd aan Youtube,

Netflix en internetgames dan aan het kijken van de traditionele tv-zenders. En de meeste jongeren hebben meer vriendschappen op

Facebook en Snapchat dan zij fysiek kunnen bijbenen. Ontwikkelingen die zich alleen maar verder gaan versterken.

De zandbak staat tegenwoordig niet meer in de achtertuin. Kinderen spelen en leren op internet. Het is daarom van belang dat dit een veilige omgeving is. Ook om die reden moeten we ons blijven inzetten voor zaken als privacy by default en een in de praktijk werkend vergeetrecht. Dat is in het belang van elk individueel kind, ook als samenleving hebben we er een groot economisch belang bij dat kinderen vaardige digitale burgers worden. ♦

Roman Volf is senior beleidsadviseur ePrivacy / Telecom en Internetveiligheid ministers van Economische Zaken

De digitale wereld ontwikkeld zich snel. Wie die ontwikkeling wil sturen loopt daarom al snel achter de feiten aan. De grote uitdaging is dan ook de komende jaren onze inspanningen nog proactiever te maken. We moeten er met z'n allen voor zorgen dat kinderen vaardigheden en verantwoordelijkheden ontwikkelen die aansluiten op de specifieke digitale leefomgeving die zij aan het ontdekken zijn. ♦

Marjolijn Bonthuis is adjunct-directeur ECP | Platform voor de InformatieSamenleving

Voor jongeren met online problemen

seks

lastiggevalen

misbruik

Kinderen en jongeren krijgen op internet regelmatig te maken met pesten, discriminatie, bedreiging, hacking, oplichting of schending van privacy. De website Meldknop.nl helpt jongeren - en hun ouders en opvoeders - met dit soort problemen om te gaan.

Op Meldknop.nl vinden jongeren tips voor wat zij zelf kunnen doen om hun probleem op te lossen en in de toekomst te voorkomen. Daarnaast vinden zij er eenvoudig de weg naar instanties waar zij terecht kunnen voor hulp of voor het melden van problemen. Voor dit laatste staat er op Meldknop.nl van welke voorvallen aangifte kan worden gedaan en wat daarvoor nodig is.

*Sinds 2014 is de knop bovendien de zogenoemde **trusted flagger** van bijna alle belangrijke sociale media.*

Sinds 2014 is de knop bovendien de zogenoemde **trusted flagger** van bijna alle belangrijke sociale media: Facebook, Instagram, Youtube en Twitter. Dit betekent dat Meldknop.nl uitzonderlijke online problemen die bij hulpverlenende instanties binnenkomen, onmiddellijk kan melden bij een van de genoemde sociale media bedrijven. Deze meldingen worden dan met voorrang verwijderd.

Meldknop.nl is een initiatief van Digibewust (nu verder als veiliginternetten.nl), in samenwerking met het Meldpunt Kinderporno op Internet/Helpwanted.nl. De website wordt mede gefinancierd door de Europese Unie. Daarnaast werken de Kindertelefoon, Pestweb, Politie (met Vraaghetdepolitie.nl), Meldpunt Discriminatie Internet en MiND eraan mee. Meldknop.nl is inmiddels een Europese best practice.

Inmiddels trekt de Meldknop.nl zo'n 100.000 unieke bezoekers per jaar. ♦

Wij ontplooiën verschillende initiatieven om ouders en jongeren te ondersteunen zodat zij zich veilig in de digitale wereld kunnen bewegen. Bij een aantal van onze initiatieven hebben wij aandacht besteed aan de Meldknop. Zo is ernaar verwezen in het WIJS Magazine voor ouders. Daarnaast zijn wij een social media donatie-actie voor de Meldknop gestart tijdens onze online pest campagne. Onderdeel hiervan was een filmpje van vlogger Gaming met Reve dat door meer dan 80 duizend jongeren bekeken is. We hopen dat de Meldknop kan worden doorontwikkeld zodat jongeren er ook mobiel makkelijk toegang tot krijgen. Dat er een plek is voor jongeren waar zij terecht kunnen als ze online iets vervelends hebben meegemaakt is ontzettend belangrijk. Als marktpartij dragen wij graag ons steentje bij met dit soort bewustwordingsinitiatieven. ①

Floor Klein is Senior Program Manager CSR bij Vodafone Nederland

In een ideale wereld beschikken kinderen over sterke digitale vaardigheden en kunnen zij zich daarmee veilig en succesvol redden. Maar als het een keertje misgaat of onveilig wordt, moeten zij dit ergens kunnen melden. Daar is meldknop.nl voor. Door samen te werken met een groot aantal partijen is deze unieke dienst ontwikkeld. De uitdaging voor de komende jaren is de meldknop - en ook andere voorzieningen - bij de jeugd en hun ouders onder de aandacht te blijven brengen. Het is daarbij belangrijk dat we gezamenlijk met eenduidige boodschap naar onze klanten, stakeholders en samenleving communiceren. Juist bij dit soort campagnes en voorlichting hangt de meerwaarde, het bereik en het succes af van de manier waarop betrokken partijen samenwerken. ①

Soler Berk is manager maatschappelijk verantwoord ondernemen bij T-mobile.

Internet biedt jongeren een schat aan informatie en ervaringen. Helaas zijn die niet altijd positief. Ongewenst seksueel gedrag, naaktfoto's die rond gaan of andere nare ervaringen komen helaas ook voor. Dan is het prettig dat je snel om hulp en advies kan vragen. Helpwanted.nl biedt dit aan kinderen en jongeren tot 26 jaar. Dankzij meldknop.nl wordt deze site steeds beter gevonden. Toch heeft nog lang niet elke ouder deze button in de browser gezet en de kinderen hierop gewezen. Het is daarom belangrijk dat wij met alle betrokkenen ook de komende jaren hiervoor zo veel mogelijk aandacht genereren. ①

Arda Gerken is directeur van het Meldpunt Kinderporno.

Inwoners Duckstad geven tips en trics

'Ook in Duckstad is iedereen actief op Kwetter, Snoetboek en Instagrapp. Vaak is het harstikke leuk en gezellig, maar zo nu en dan vliegt iemand uit de bocht.' Met die woorden heet Donald Duck zijn lezers welkom in de Digiduck over veilig internetten, een speciale mini-uitgave van het overbekende weekblad.

Iedere DigiDuck viel bij *meer dan 300.000 lezers op de mat.*

De eerste Digiduck verscheen in 2014 en het allereerste exemplaar van deze publicatie werd uitgereikt aan minister Jet

Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Aan de hand van een spannend avontuur laat deze Digiduck zijn lezers kennismaken met de basisprincipes van het programmeren. Later dat jaar kwam er nog een Digiduck uit met een oproep erin voor de Codeweek.

De Digiduck Veilig internetten verscheen in 2015 in het kader van de Safer Internet Day. Ditmaal dus een

uitgave over verantwoord omgaan met internet en sociale media: kinderen kunnen zichzelf testen, Goofy geeft tips over het gebruik van Sociale Media, en Willie Wortel legt uiteraard alles uit over de laatste technische snufjes en andere ontwikkelingen. Deze DigiDuck is vervolgens vertaald in het Engels en uitgereikt tijdens Global Conference on Cyber Space in april 2015. Zo is dit Nederlandse initiatief als best practice internationaal verder verspreid.

De mini-uitgaven van het magazine zijn verschenen in een oplage van 300.000 (als bijlage bij het weekblad) en daarnaast onder meer via scholen verspreid. Het bereik van de Digiduck is echter vele malen groter en wordt geschat om ruim 1,6 miljoen. ♦

④ Het is belangrijk dat we alle jongeren meekrijgen in de digitale revolutie. Er mag geen tweedeling in de maatschappij ontstaan. Op dit moment is het echter nog erg afhankelijk van de thuissituatie wat kinderen over computers en internet leren. Een initiatief als de Digiducks is dan ook vooral een manier om een brede groep kinderen te bereiken. Voor de komende jaren is het van belang dat mediawijsheid en programmeervaardigheden een structurele plek in het onderwijs krijgen, net als rekenen en taal. Er zal een lange adem nodig zijn om die verandering te bewerkstelligen. ④

Remco Pijpers is strategische adviseur bij Stichting Kennisnet.

④ Voordat je kinderen alleen de weg opstuurt, leer je ze de verkeersregels. Voor de digitale wereld zou hetzelfde moeten gelden. Als kinderen weten hoe ze zich daar verantwoord moeten gedragen, kun je ze zonder zorgen loslaten. Als ze dan ook nog de mogelijkheden van techniek ontdekken en leren programmeren, zullen ze later eerder bedrijven starten en de economische groei aanjagen. Vandaar dat wij initiatieven als deze Digiducks belangrijk vinden, zo bereiken we een grote doelgroep. Om deze zelfde reden zijn wij ook betrokken bij de Bendoo Box. Voor kinderen die de smaak te pakken hebben is dit een 'gereedheidskist' om daadwerkelijk te leren programmeren. ④

Marnie van Duinhoven is communicatiemanager bij SIDN

JONGEREN ADVISEREN EN PRATEN MEE

Beslissingen over de toekomst van internet worden meestal genomen door 'internet immigranten'. De huidige beleidsmakers en ondernemers zijn immers vaak pas met internet in contact gekomen toen ze als volwassenen waren.

Maar hoe denkt de generatie die nu opgroeit met internet, mobiel en sociale media over de digitale wereld, de toekomst ervan en de vele issues die spelen? Hoe staan zij tegenover onderwerpen als privacy, veiligheid, vaardigheden, vrijheid van meningsuiting, transparantie, diversiteit, openheid, ondernemerschap, sociale media? We moeten goed naar de jongste generaties luisteren en hen betrekken bij het maken van beleid en concrete activiteiten. Via de Digiraad bijvoorbeeld.

De leden van deze raad denken mee over ontwikkelingen in de digitale wereld, over hoe het voor hen daar veiliger en beter kan worden.

Via de Digiraad geven jongeren deze antwoorden. De leden van deze raad denken mee over ontwikkelingen in de digitale wereld, over hoe het voor hen daar veiliger en beter kan worden. Zij adviseren overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen hierover.

De raad bestaat uit scholieren en studenten die ongeveer eens in de twee maanden bij elkaar komen of ergens op bezoek gaan. De leden van de raad discussieerden de afgelopen jaren mee tijdens bijeenkomsten in binnen- en buitenland, maakten TV-reportages voor onder andere Disney XD, gingen op bezoek bij ministers en Kamerleden en gaven advies aan diverse andere instanties.

Om zijn waardering voor dit initiatief te tonen, sprak Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins van Oranje op het ECP-jaarcongres van 2012 met de Digiraad. De jongeren praatten hem onder andere bij over meldknop.nl. Deze mede door de Digiraad geïntroduceerde website biedt ondersteuning aan jongeren die vervelende dingen hebben meegemaakt op internet. ♦

Ik heb niks met technieken en programmeren dus ik dacht dat de Digiraad niks voor mij zou zijn. Maar wat bleek? Daarmee ben ik een doorsnee tiener, en dus kan ik via de Digiraad waardevolle input geven aan bedrijven, scholen en beleidsmakers. Wij houden hen simpelweg een spiegel voor. Jullie hebben het over ons? Kijk, dit doen we en zo kijken we tegen jullie vraagstukken aan. Vaak blijkt dan dat jongeren al veel verder zijn dan die partijen denken. En de boodschap die ik vooral wil meegeven, is dat we moeten kijken naar kansen en ontwikkelingen. De digitale wereld heeft jongeren zoveel te bieden, daar moet je ons niet van afsluiten.

Vivianne Maas is eindexamenkandidaat en sinds 2014 lid van de Digiraad

Internet wordt bestuurd door grote bedrijven, zij bepalen het medium. Maar wij zijn de gebruikers. Het is daarom goed dat jongeren via de Digiraad een stem hebben. Zo kunnen we de digitale revolutie helpen bijsturen. De input van jongeren is bovendien waardevol omdat wij met de nieuwe media zijn opgegroeid, daardoor kijken we anders tegen zaken aan. Neem het privacydebat. Veel volwassenen doen daar krampachtig over, ze willen totale afscherming van hun persoonlijke gegevens. Dat is in onze ogen helemaal niet de kern: het gaat erom dat jijzelf kan bepalen met wie je wat op welke wijze deelt. Dat is een heel andere insteek.

Koen Blaauw zit op de lagere school en is sinds 2015 lid van de Digiraad

Op dit moment zijn wij bezig met een campagne rond sociale media aan respect. Daarbij hebben we van de Digiraad waardevolle input gekregen. Ook rond Media Masters hebben we dit gedaan. De bijbehorende toolkit is inmiddels verspreid onder 4000 klassen in het basisonderwijs. Met dit spannende spel komen leerlingen van groep 7 en 8 alles te weten over de verschillende media. Ook de komende jaren moeten we aandacht aan deze thematiek blijven geven. We moeten het incorporeren in onderwijs en opvoeding en we moeten kinderen stimuleren met elkaar over deze onderwerpen te praten.

Mary Berkhout is programmamanager bij Mediawijzer.net

EUROPABREDE AANDACHT VOOR VEILIG INTERNET

dag richtten zich geheel op kinderen. Tijdens het congres Young people create the future werden de laatste ontwikkelingen rondom jongeren en internet besproken. Ook verscheen er een speciale mini-editie van de Donald Duck over veilig internetten. De dag werd afgesloten met de interactieve ouderavond LIKE ME over online pesten.

2013: Online rechten en verantwoordelijkheden

Tijdens deze editie gingen jongeren, beleidsmaker, betrokkenen en hun ouders met elkaar in gesprek over online rechten en verantwoordelijkheden. De basis voor deze discussie werd gelegd door een eerder uitgevoerd onderzoek naar de mening van jongeren over deze onderwerpen.

Tijdens de Safer Internet Day, een initiatief van de Europese Commissie, wordt in heel Europa aandacht gevraagd voor internetveiligheid. Sinds 2006 geeft Nederland op zijn eigen wijze invulling aan deze dag. Enkele hoogtepunten:

2015: Jongeren in de spotlights
De verschillende activiteiten van de

2011: Uitreiking Gouden @penstaarten

In het bijzijn van Zijne Koninklijk Hoogheid de Prins van Oranje werden in Beeld en Geluid in Hilversum de Gouden @penstaarten uitgereikt aan de makers van de beste kinderwebsites van Nederland.

2008: Nationaal Gaming Debat

Aan de vooravond van de Safer Internet Day gingen ouders, gamers, deskundigen, onderzoekers, politici en andere betrokkenen met elkaar in discussie over de invloed en het belang van gaming.

2006: MSN-les voor Minister Brinkhorst

Toenmalig Minister Brinkhorst van Economische Zaken kreeg een lesje MSN van scholieren van het Haagse Montessori Lyceum. Zij legden hem het gebruik van de webcam, afkortingen en emoticons uit. "Die achterstand haal ik nooit meer in", erkende de minister tijdens het chatten. ♦

Wij bieden onze klanten toegang tot de digitale wereld. Hierbij helpen we hen dit veilig en vaardig te doen. Vooral jongeren hebben deze ondersteuning hard nodig. Zij maken meer dan wie ook gebruik van de digitale wereld, maar hebben hier niet altijd de kennis en vaardigheden voor. Tel hierbij op dat kinderen steeds jonger op internet actief worden. Daarom zijn we betrokken bij initiatieven als de Safer Internet Day. Voor de allerjongsten hebben we zelfs een eigen veilige browser en app ontwikkeld: Mybee. Daarmee willen we ouders helpen hun kinderen zelfstandig en 'mediawijs' te maken. ④

Brechtje Sporenberg is manager maatschappelijk verantwoord ondernemen bij KPN

As Insafe network coordinator, we are very proud to organise Safer Internet Day again in 2016 together with the national Safer Internet Centres. Every year, this landmark online safety campaign provides a unique opportunity to celebrate the creative opportunities that online technology has to offer, while taking one step back to more critically reflect on how to use these tools in a safe and responsible manner. It is through exemplary national initiatives such as veiliginternetten.nl that, as a network, we can make a difference to the digital lives of children and young people in Europe and beyond. In line with this, we very much look forward to seeing Dutch citizens playing their part in creating a better internet! ④

Hans Martens is Insafe network coordinator bij European Schoolnet

2006

- **MSN les voor minister Brinkhorst (Safer Internet Day).** "Die achterstand haal ik nooit meer in", zei hij tijdens deze les.
- **Start Digibewust.** Ministerie van Economische Zaken en private partijen gaan investeren in digitale bewustwording in Nederland. Door: ministerie van Economische Zaken, ECP, Microsoft, KPN, Waarschuwingsdienst, De Consumentenbond, voormalig UPC (nu Ziggo), Kennisnet, Post NL, VNO-NCW en ANWB.
- **Safer Internet Center.** Digibewust (ECP) krijgt rol om kinderen, ouders en docenten bewust te maken van de online gevaren. Initiatief: Europese Commissie.

2007

- **Veilig internet manifestatie (Safer Internet Day).** Met aanwezigheid Prinses Maxima en uitreiking Digibewust Award voor de meest digibewuste politicus van Nederland.
- **Digiraad opgericht.** Jongeren nu gesprekspartner over kinderen en internet.
- **Je wachtwoord is alleen van jou.** TMF zendt tv-spots uit en Boomerangkaarten massaal meegenomen uit de rekken op scholen. Door: Digibewust en TMF.
- **Gebouw 13.** 13.000 kinderen zijn op zoek gegaan naar de verloren code van de miljardair.
- **Schoolblik.** Ruim 5000 docenten ontvangen informatie over veilig en verantwoord gebruik van internet op school.
- **Social Networking Event.** Populaire social networking sites met elkaar in gesprek om privacy van tieners beter te beschermen. Door: Digibewust en Mijn Kind Online.

2008

- **National Gaming Debat (Safer Internet Day).** Discussie over de invloed en het belang van gaming.
- **Onderzoek Gaming.** Ouders willen informatie over gaming en tips om hun kinderen te begeleiden. Uitgevoerd door Veldkamp.

- **Op audiëntie (Safer Internet Day).** Staatssecretaris Heemskerk (EZ) in gesprek met jongeren over wat je wel en niet online zet.
- **Jong geleerd.** Werkconferentie over de rol van de overheid bij veilig en verantwoord internetgebruik door kinderen. Door: ministerie van Veiligheid en Justitie, NICAM en Digibewust.
- **Expertessie sociale media.** Met dr. danah boyd in gesprek over jongeren en sociale media.
- **Gouden @penstaart.** Spongebob en Wilma Westenberg winnen prijs voor beste websites voor en door kinderen. Door: Mijn Kind Online en Digibewust.
- **Think before you post.** Ruim 140.000 jongeren spelen game, campagnebereik van 1,9 miljoen. Initiatief: Digibewust, samen met Microsoft.

2010

- **Nationaal Privacy Debat (Safer Internet Day).** Jongeren praten met bedrijfsleven en BN'ers over hoe om te gaan met online imago.
- **Onderzoek Online privacybeleving van jongeren.** Jongeren hechten wel aan hun privacy: 85% schermt persoonlijke gegevens af. Uitgevoerd door: Veldkamp / TNS NIPO.
- **Watchyourspace.nl.** Informatie over hoe jongeren veilig kunnen omgaan met persoonlijke gegevens op internet.
- **Gezinspakket eSafety.** Meer dan 30.000 gezinnen leren verantwoord en veilig omgaan met internet. Door: Insafe, voormalig UPC (nu Ziggo) en Digibewust.
- **Krabbels & Respect plz?** Onderzoek naar Hyvesgebruik onder jongeren van 8 tot 18 jaar. Door: Mijn Kind Online.
- **Cyberouders.** Landelijk netwerk van ouders die helpen bij vragen over kinderen en internet. Door: Vereniging Openbaar Onderwijs.

2009

- **Weetwatzegamen.nl.** Ruim 40.000 ouders vonden hier in 2008 antwoord op vragen over jongeren en gaming. In 2009 overgedragen aan Ouders Online. Door: Digibewust, samen met Ouders Online, NICAM en NVPI.

- **Onderzoek Einstein bestaat niet.** Digiraad overhandigt rapport aan minister Maria van der Hoeven (EZ). Door: Mijn Kind Online en MetrixLab.
- **Altijd binnen bereik.** Onderzoek leidt tot aanscherping van de gedragscode sms-dienstverlening. Door: Mijn Kind Online.
- **Hackers Hunt in Habbhotel.** Digiraad en minister Hirsch Ballin (V&J) trappen de Postbus 51 campagne 'Veilig internetten heb je zelf in de hand' af. 24.000 kinderen doen mee aan de Hunt.
- **Boek Contact! Kinderen en nieuwe media.** Pleidooi voor doorlopende leerlijn digitale vaardigheden. Door: Sociaal, Cultureel Planbureau, Mijn Kind Online, Digibewust.
- **Brochures over kinderen en internet.** Geven antwoord op allerlei vragen van ouders over hun kinderen en internet. Zo'n 75.000 verspreid. Door: Mijn Kind Online.

2011

- **Kinderen, seks internet.** Ruim 300 hulpverleners leren meer over hoe tieners internet en sociale media gebruiken in hun seksuele ontwikkeling. Door: Ouders Online, Meldpunt Kinderporno op Internet, Bureau National Rapporteur Mensenhandel en Digibewust.
- **Gouden @penstaarten (Safer Internet Day).** Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins van Oranje reikt prijs uit aan Habbolive.nl voor beste kinderwebsite van Nederland. Door: Mijn Kind Online en Digibewust.
- **Spelend leren.** Ruim 20.000 exemplaren van dit lesmateriaal voor de allerkleinsten verspreid op scholen. Door: Insafe, Liberty Global, Digibewust.
- **Brochure Kinderen en internet.** Verzamelbrochure van eerdere uitgaven. Door: Mijn Kind Online.
- **Suske en Wiske en de sinistere site.** 200.000 exemplaren verspreid van deze speciale uitgave die kinderen laat kennismaken met de vervelende kanten van internet. Door: Prima Onderwijs samen met Mediawijzer.net en Digibewust.
- **Onderzoek Creativiteit in virtuele werelden.** Over wat tieners creëren in virtuele werelden, waarom en hoe zij daar omgaan met risico's. Door: Erasmus Universiteit.

2013

- **Online rechten en verantwoordelijkheden (Safer Internet Day).** Rondetafel met beleidsmaker, jongeren en ouders.
- **Kinderen, seks en internet (Safer Internet Day).** Ruim 500 hulpverleners bijgepraat tijdens dit 2e symposium. Door: Ouders Online, Meldpunt Kinderporno op Internet, Bureau National Rapporteur Mensenhandel en Digibewust.
- **Verstrikt in het net.** Onderzoek naar de hulpbehoefte van jongeren bij online problemen vormt basis van Meldknop.nl. Uitgevoerd door: Marion Duimel voor Digibewust.
- **Lancering Meldknop.nl.** Gemiddeld 100.000 mensen vinden jaarlijks informatie over wat te doen bij online problemen. Door: Digibewust, Meldpunt Kinderporno op internet/Helpwanted, Pestweb, de Kindertelefoon, Meldpunt Discriminatie Internet, de Politie (Vraaghetdepolitie.nl).
- **Kroonprins in gesprek met Digiraad.** Over Meldknop.nl en wat te doen bij vervelende ervaringen op internet, tijdens het jaarcongres van ECP.
- **Newkidsontheweb.nl.** De videoreportages over de digitale avonturen en persoonlijke belevenissen van 8 jongeren ruim 20.000 keer bekeken. Door: Mijn Kind Online en Digibewust.
- **Brochure Digitaal pesten.** Over hoe hier mee om te gaan, thuis en op school. Meer dan 25.000 exemplaren verspreid. Initiatief: Mijn Kind Online.
- **Brochure #online, Politie, jeugd & internet.** 70.000 exemplaren verspreid onder medewerkers van de Nederlandse Politie, OM, Bureau Halt, Kinderrechter, etc. Door: Mijn Kind Online.

2012

- **Boekje Sociale media.** Meer dan 35.000 ouders voorgelicht over het fenomeen sociale media. Door: Ziggo, Ouders Online en Digibewust.
- **Advisory Board ingericht.** Kennis en expertise gebundeld als klankboard voor het Safer Internet Center en onderzoeksproject EU Kids Online.

- **Jongeren over hun online rechten en verantwoordelijkheden.** Onderzoek: jeugd legt verantwoordelijkheid bij organisaties en zichzelf. Door: YoungWorks voor Digibewust.
- **Onderzoek Online leeftijdsverificatie in Nederland.** Online leeftijdsverificatie schiet te kort. Uitgevoerd door Innopay voor ECP en Platform Identity Management Nederland.
- **Gouden @penstaart.** Zapp.nl en Lifeslpash.nl krijgen de felbegeerde prijzen uitgereikt. Door: Mijn Kind Online en Digibewust.
- **WIJS Magazine.** Voor ouders over hoe kinderen veilig de digitale wereld kunnen ontdekken. 50.000 verspreid, update in 2014. Door: Vodafone, Mediawijzer.net, Mijn Kind Online en Digibewust.
- **Theatervoorstelling LIKE.** 11 -15 jarigen geconfronteerd met de gevolgen van pesten en de invloed van sociale media. Door: Playback, voormalig UPC (nu Ziggo), Stichting Kinderpostzegels en Digibewust.
- **Commercial Meldknop.nl.** Uitgezonden in bioscopen en door diverse partners gepromoot.
- **Digiraad op Summerschool.** Naar Roemenië om met andere jongeren te praten over digitale veiligheid.
- **Digibattle.** App Ice Tycoon wint de prijs voor beste idee voor inspirerende apps. Met: BureauQ, ECABO, NEMO, Mediawijzer.net en EDG Media.
- **Brochure 104 leerzame apps & sites.** 20.000 exemplaren verspreid. Samen met Kennisnet en Mijn Kind Online.

2014

- **Talkshow Gegevensmisbruik (Safer Internet Day).** Debat met politiek, overheid en industrie over het aanpakken van misbruik van gegevens van jongeren.
- **Meldknop.nl trusted flagger.** Nu sneller excessieve content verwijderd op Facebook, Instagram, Youtube en Twitter.
- **Brochure De beste gratis apps voor kinderen.** Wat zijn de beste apps voor kinderen in de basisschoolleeftijd? Door: Mijn Kind Online, KPN en Digibewust.
- **Brochure Kinderen en online privacy.** Antwoord op vragen van ouders. Door: Mijn Kind Online, Kennisnet en Digibewust.

Vorbereidingen Safer Internet Day 2016: Kinderen seks en internet - 9 februari 2016.

- **Young People Create the future (Safer Internet Day).** Ruim 100 mensen bezochten het congres over jongeren en internet. Samen met Sanoma.
- **Digiduck Veilig internetten.** 1,6 miljoen kunnen de speciale mini-editie van de Donald Duck lezen. Ook vertaald in het Engels. Samen met Sanoma, KPN, SIDN, T-Mobile, Kennisnet, Ziggo en Veiliginternetten.nl.
- **Gouden @penstaart.** Gewonnen door Jorcadamy.nl en de app Peter en de Wolf, uitgereikt als onderdeel van de eerste Kinder Media Awards. Door: Veiliginternetten.nl en Mijn Kind Online.
- **Codeweek.** Met onder meer programmameerspecial Geef IT Door en kinderen die kamerleden een lesje coderen geven. Initiatief van ECP en Kennisnet samen met Ziggo, Microsoft, Randstad, bol.com, SIDN, eSkills for jobs (EU) en diverse andere partijen.
- **Think before you share.** Nadenken voor je iets deelt. Tips van Facebook, veiliginternetten.nl en Kennisnet.
- **Handboek The Web We Want:** Jongeren (13-16 jaar) met elkaar in gesprek over het gebruik van online media en privacy. Door: European Schoolnet met Insafe, voormalig UPC (nu Ziggo) en Google.
- **Safe & Social.** Digitale les stimuleert leerlingen uit groep 7 en 8 om met elkaar te praten over hun rol op internet en het effect hiervan op hun omgeving. Door: voormalig UPC (nu Ziggo).

- **Digibattle.** App Daily Challenge wint prijs voor beste idee voor inspirerende apps. Met: BureauQ, Google, VHTO, Platform Bèta Techniek, vakvereniging I&I, Science Centre Nemo.
- **Digiducks programmeren.** Twee speciale mini-edities van de Donald Duck over programmeren met gezamenlijk bereik van 3 miljoen. Mede in het kader van de Codeweek. Initiatief: Sanoma, Kennisnet, Digivaardig & Digiveilig, eSkills for Jobs (EU), KPN, Microsoft en SIDN.
- **Codeweek.** Meer dan 40.000 kinderen en jongeren leren de fijne kneepjes van programmeren. Initiatief: ECP en Kennisnet.

DIGITALE VEILIGHEID EN VERTROUWEN

Dynamisch, complex, uitdagend

Wanneer het gevoel van 'digitale onmacht' toeneemt, neemt het vertrouwen in de digitale wereld af.

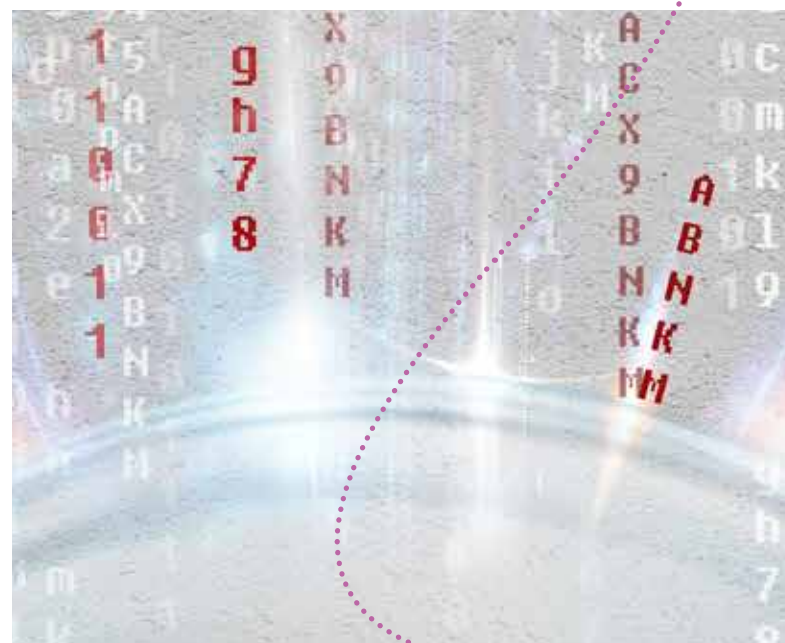
Burgers, bedrijven en overheid kunnen alleen samen grip krijgen op dit dynamische landschap van kwetsbaarheden en dreigingen. Zo kunnen we toegroeien naar een sterk digitaal Nederland.

De opgave een veilige en vertrouwde digitale omgeving te creëren is niet alleen een van de belangrijkste, maar misschien zeker ook de meest complexe uitdaging waar we gezamenlijk voor aan de lat staan. Ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, belangen en mogelijkheden. Denk aan ISP's, mobiele providers, hosters, banken, leveranciers van hardware, ontwikkelaars van apps en software, netwerk- en opslagbedrijven, overheden en gebruikers.

We staan gezamenlijk aan de lat voor een veilige en vertrouwde digitale omgeving.

Samenwerken

Een succesvolle publiekprivate samenwerkingen is het Platform Internetveiligheid. Via dit platform kunnen partijen kennis uitwisselen, afspraken maken, gezamenlijk beleid ontwikkelen en dit helder aan gebruikers communiceren. Onderwerpen die dit platform agendeert, sluiten aan bij de trends en ontwikkelingen binnen het domein van digitale veiligheid en vertrouwen, zoals veiligheid van verbindingen, cloudopslag, privacy. Het is de bedoeling de komende jaren meer partijen aan te haken bij dit platform, de samenwerking verder te intensiveren en te professionaliseren.

Handelingsperspectief

Naast het faciliteren van samenwerking tussen betrokken organisaties, is het creëren van bewustwording bij burger, (lokale) overheid en bedrijven (speciaal MKB) en hen informeren over hoe zij hun eigen verantwoordelijkheid voor hun digitale omgeving het beste kunnen nemen, essentieel. De gebruiker zelf is namelijk één van de belangrijkste schakels voor veiligheid en vertrouwen. Gelukkig hoeft je geen ICT-expert te zijn om veilig online te zijn. Met gezond verstand en inachtneming van een aantal basisregels, kom je al een heel eind. Het goed beveiligen van apparatuur biedt een eerste bescherming om criminelen buiten de deur te houden, naast het up-to-date houden van software, het maken van back-ups, het gebruik van een virusscanner en het kiezen van sterke wachtwoorden.

Om gebruikers hier op een laagdrempelige en praktische manier bij te helpen is het afgelopen jaar onder meer gestart met de website veiliginternetten.nl. Hierdoor kan iedereen op één punt alle actuele informatie en hulpmiddelen

vinden om veilig te internetten. Ook de bewustwordingscampagne Alert Online is een goed voorbeeld. Nederland slaat hiermee de handen ineen om werknemers, klanten en het algemene publiek bewuster veiliger online te laten zijn.

Aparte aanpak jongeren

Sinds 2006 pakt ECP het veilig en vaardig gebruik van digitale middelen door kinderen en jongeren in Nederland publiekprivaat op binnen het Safer Internet Center. Als

Gelukkig hoeft je geen ICT-expert te zijn om veilig online te zijn.

onderdeel van een Europees netwerk van organisaties die werken aan een 'better internet for kids': Insafe. Ondersteund door de Europese Commissie (*Better internet for Kids* programma) en de ministeries van Economische Zaken, Veiligheid en Justitie, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, samen met het Meldpunt Kinderporno, de helpline Helpwanted en sinds 2015 ook met netwerkorganisatie Mediawijzer.net. De jaarlijkse Europese Safer Internet

Day, de Digiraad - een jongerenadviesraad -, brochures, theatervoorstellingen, diverse websites en onderzoeken zijn de afgelopen tien jaar ingezet om de digitale leefwereld van jongeren veiliger en beter te maken en de bewustwording onder kinderen en jongeren én hun opvoeders, docenten en hulpverleners te vergroten.

De ambitie voor de komende tien jaar is kinderen en jongeren gelijke kansen op, in en met internet te bieden. Doel is te komen tot een publiekprivate coalitie die zich niet alleen richt op online veiligheid, maar deze juist ook combineert met digitale vaardigheden en empowerment. Lees meer over deze aanpak Netkids2020 in het deel 'Jongeren' in dit magazine. ♦

Alhoewel goede wettelijke kaders ook voor de digitale wereld belangrijk zijn, kun je er zeker niet alle issues mee oplossen. De ontwikkelingen gaan zo snel dat je als overheid eigenlijk altijd achter de feiten aanloopt. Daarom is samenwerking in onze netwerksamenleving zo ontzettend van belang. Alleen door van elkaar te leren en acties af te stemmen, kunnen we met z'n allen een waardevolle impact hebben.

Ronald van der Luit is clusterleider continuïteit en internetveiligheid bij het ministerie van Economische Zaken.

Als internetgebruiker heb je veilig internetten voor een groot deel zelf in de hand. Maar voor een deel is het ook afhankelijk van gezamenlijke afspraken en keuzes van markt en overheid. Deze partijen maken aan 'de achterkant' het internet voor de gebruiker veiliger. De afgelopen jaren heeft het Platform Internetveiligheid de kracht van deze samenwerking bewezen. Zo is de Notice & Take Down procedure door de sector ontwikkeld en in gebruik genomen. Daarnaast is een stichting opgericht waarin de sector samenwerkt om besmette computers sneller te detecteren, en internetgebruikers te helpen deze besmetting te verhelpen. Nederland loopt wat dat betreft voorop. Dankzij het Platform Internetveiligheid en de website veiliginternetten.nl hebben de infrastructuur klaar staan om deze lijn door trekken. ECP is er trots mede aan de basis te hebben gestaan van al deze initiatieven.

Arie van Bellen is directeur ECP I Platform voor de InformatieSamenleving.

Hoewel we ons veelal wel bewust zijn van de risico's en de mogelijke gevolgen ervan, leidt dit niet als vanzelf tot beter gedrag.

niet als vanzelf tot beter gedrag. Daar ligt een grote uitdaging.

Veiliginternetten.nl biedt daarom laagdrempelig concrete stap-voor-stap handleidingen, tools en filmpjes om direct met veiligheid aan de slag te kunnen. De site trekt ruim 45.000 bezoekers per maand.

Veiliginternetten.nl is een gezamenlijk initiatief van het ministerie van Economische Zaken, het Nationaal Cyber Security Centrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie, ECP en het bedrijfsleven. Zij zagen de behoefte aan een neutrale, herkenbare en betrouwbare plek voor consumenten en MKB'ers om veilig internetten, in de breedste zin van het woord, te stimuleren. Digbewust en de Waarschuwingsdienst.nl zijn in Veiliginternetten.nl opgegaan. ♦

ALLES OVER ONLINE VEILIGHEID ONDER ÉÉN DAK

Wat moet ik doen als mijn kind online wordt gepest? Hoe weet ik of een wifi-netwerk veilig is? Hoe stel ik de privacy-instellingen van Facebook goed in? En hoe maak ik eigenlijk een back-up? Sinds oktober 2014 kan iedereen voor deze en andere vragen over veilig internetgebruik op één internetadres terecht: www.veiliginternetten.nl. De site geeft praktische antwoorden op actuele vragen.

Betrouwbare informatie over veilig internetten is onverminderd van belang. Negen van de tien mensen zijn dagelijks online. Bijvoorbeeld om te bankieren, winkelen of gamen. Cybercriminelen worden echter steeds professioneler, maar onze basiskennis en -kunde is op veel vlakken nog onvoldoende. We voelen ons dan ook vaak niet voldoende beschermd. En hoewel we ons veelal wel bewust zijn van de risico's en de mogelijke gevolgen ervan, leidt dit

❶ In de digitale wereld kunnen dreigingen dagelijks veranderen. Daarom is het goed dat we in de vorm van veiliginternetten.nl een platform hebben om mensen hierover snel te informeren. Alhoewel de inzet van bedrijven vaak het belangrijkste is om veiligheid te creëren, kan een site als deze natuurlijk een belangrijke bijdrage leveren aan bewustwording bij gebruikers. Concrete voorbeelden en handige en waardevolle tips helpen het concept veiligheid tastbaar te maken. ❶

Claire Wannée is senior beleidsmedewerker bij de directie Telecommarkt van het ministerie van Economische Zaken

❷ Het Nationaal Cyber Security Center (NCSC) staat voor een veilige digitale samenleving. Daarbij richten we ons primair op organisaties in de Rijksoverheid en de vitale infrastructuur. Maar ook voor die veiligheid is het individuele handelen van gebruikers van belang. Bovendien doen wij veel kennis op waarmee we die gebruikers en ook andere organisaties kunnen helpen zich verantwoord te gedragen. Via veiliginternetten.nl kunnen we kennis op een laagdrempelige en actiegerichte manier met iedereen in Nederland delen. Daar hebben individuele gebruikers baat bij en dus onze samenleving als geheel. ❷

Michel van Leeuwen is hoofd cybersecuritybeleid bij de NCTV/Directie Cyber Security van de NCTV

Kwartmiljoen kijkers voor video **over het gevaar van hackers**

Je regelt een paar geldezels, doet je aan de telefoon voor als bankmedewerker, achterhaald zo een paar inlogcodes, en bam: 100 duizend euro. Snel een sportauto kopen! De video uit 2013 waarin een hacker in een aantal simpele stappen laat zien hoe hij dit voor elkaar krijgt, ging op Youtube meteen viral.

echt te onderscheiden. Daarmee gingen de video de confrontatie aan met consumenten en bedrijven die denken dat internetfraude hen niet kan overkomen. Dit shock-effect is nodig om hen in te laten zien dat iedereen dit kan overkomen.

Internetfraude is voor slimme hackers namelijk kinderlijk eenvoudig als consumenten en bedrijven zich online naïef beveiligen en bijvoorbeeld slordig omgaan met wachtwoorden en persoonlijke gegevens. E-mails van criminelen zitten allang niet meer vol met stereotype taalfouten. Telefonisten in bijvoorbeeld de Oekraïne die gegevens proberen te achterhalen, spreken foutloos Nederlands.

De 'tutorial' maakte daarom de kijker op slinkse wijze duidelijk hoe hackers te werk gaan en wat jij daartegen kan doen: online veiligheid serieus nemen. En vooral: je gezond verstand gebruiken. En die boodschap is aangekomen: de 7 minuten durende film is meer dan een kwart miljoen keer bekeken. Ook heeft de video twee reclameprijzen in de wacht gesleept. ♦

De 'tutorial' maakte daarom de kijker op slinkse wijze duidelijk hoe hackers te werk gaan en wat jij daartegen kan doen.

Hoewel in scene gezet, was de video 100 procent realistisch en niet van

De bancaire sector is vanaf het begin betrokken geweest bij ECP. Het is namelijk van groot belang dat wij bij onze voorlichting over veilig bankieren goed aansluiten bij de algemene voorlichting over veilig internetten. Het heeft weinig zin dubbele of elkaar tegensprekende boodschappen te zenden. Die samenwerking is succesvol geweest. Internetfraude is de afgelopen jaren op zijn retour geraakt, het kan niet anders dan dat de verschillende voorlichtingscampagnes zoals ook het filmpje over de 100 duizend euro hack daaraan een bijdrage hebben geleverd. Het is dan ook zaak deze samenwerking de komende jaren voort te zetten. ④

Gijs Boudewijn is adjunct-directeur van de Nederlandse Betaalvereniging

Als provider van internet, televisie en telefonie zijn wij een logisch afzender van boodschappen over bewust en kritisch gebruik van de digitale wereld. Ook dit filmpje hebben we daarom actief gedeeld. Daarnaast bieden we onder meer lespakketten voor groep 7 en 8, inclusief een digitale versie die je ook thuis kunt doen. Want sociale mediawijsheid zou net zo normaal moeten zijn als sociale wijsheid, iets dan we van onze ouders, elkaar en op school meekrijgen. De uitdaging voor de komende jaren is in mijn ogen dan ook daaraan te werken, samen met partners uit het maatschappelijk middenveld, de overheid en het onderwijs. Alleen zo kunnen we zo veel mogelijk ouders en kinderen faciliteren aan dit onderwerp aandacht te besteden. ④

Annebeth Wierenga is manager corporate social responsibility Ziggo

Samenwerken aan een **vertrouwde** digitale omgeving

Digitale verspreiding van kinderporno en botnets: het zijn maar enkele voorbeelden van de keerzijde van het internet die niet door individuele partijen kunnen worden bestreden. Daarom werken diverse organisaties die bij digitale veiligheid betrokken zijn sinds 2009 samen in

Kennis uitwisselen, inspelen op nieuwe ontwikkelingen en afspraken maken.

het Platform Internetveiligheid. Denk overheid, ISP's, mobiele providers, hosters en banken. Het platform stelt hen in staat kennis uit te wisselen, gezamenlijk afspraken te maken over het aanpakken van dit soort problemen en snel in te spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Een voorbeeld van wat door deze samenwerking mogelijk wordt, is Abuse Information Exchange (2012). Diverse Internet Service Providers verzamelen en verwerken

informatie over botnetbesmettingen centraal binnen dit samenwerkingsverband. Zo kunnen botnets effectiever bestreden worden en wordt de internetveiligheid in Nederland verhoogd.

Daarnaast beheert het platform ook de Notice and Takedown gedragscode. In deze code - opgesteld door overheid, bedrijfsleven en belangenverenigingen samen - staat hoe particulieren en bedrijven in de online sector omgaan met klachten over onrechtmatige inhoud op internet, zoals kinderporno, plagiaat, discriminatie en aanbod van illegale goederen. Doel van de code is om te zorgen dat een melding (de 'notice') altijd afgehandeld wordt. Dat kan eindigen met een zogenaamde 'take down' van de website wanneer de inhoud ervan in strijd is met de wet.

Ook heeft het Platform Internetveiligheid zich gericht op het vereenvoudigen van privacystatement. Voor de komende jaren richt het platform zich op onderwerpen als veiligheid van verbindingen, secure MKB, privacy en de implementatie van de daarop gerichte wetgeving. ♦

Ⓜ Nederland is wat digitale veiligheid betreft een gidsland. We lopen voor in Europa en andere landen kijken met respect naar hetgeen wij door samenwerking voor elkaar hebben. De Meldknop.nl, de gedragscode Notice and Takedown, en de succesvolle bestrijding van botnets zijn voorbeelden hiervan. Veiliginternetten.nl staat centraal in de actuele informatievoorziening. De focus van het platform Internet Veiligheid blijft gericht op het verhogen van internetveiligheid. Hoe zorgen we voor een leesbaar en begrijpelijk privacy statement? Hoe bijdragen aan duidelijke en herkenbare cookiemeldingen. Ik heb er alle vertrouwen in dat we ook daar weer samen gaan uitkomen. Ⓜ

Gert Wabeke is manager lawful intercept bij KPN

Ⓜ Zowel in maatschappelijk als economisch opzicht heeft het internet nog lang niet zijn volle potentie bereikt. Om de ontwikkelingen die daar nog voor nodig zijn ook de komende jaren in goede banen te leiden, is het vertrouwen in de digitale wereld cruciaal. Daarin investeert SIDN al jaren. We kunnen dat niet in ons eentje. Samenwerking tussen bedrijven, politiek en gebruikers is van groot belang om de juiste balans te vinden tussen zaken als privacy, economische kansen en nationale veiligheid. Met het Platform Internet Veiligheid hebben we hiervoor een krachtig instrument. We zijn in dit opzicht koploper in Europa. We moeten deze samenwerking dan ook koesteren. Ⓜ

Roelof Meijer is CEO bij SIDN

2006 - 2008

- **Start Digibewust.** Ministerie van Economische Zaken en private partijen gaan investeren in digitale bewustwording in Nederland. Door: ministerie van Economische Zaken, ECP, Microsoft, KPN, Waarschuwingsdienst, De Consumentenbond, voormalig UPC (nu Ziggo), Kennisnet, Post NL, VNO-NCW en ANWB. (2006)
- **Safer Internet Center.** Digibewust (ECP) krijgt rol om kinderen, ouders en docenten bewust te maken van de online gevaren. Initiatief: Europese Commissie. (2006)
- **Veiligheidsscan MKB.** Uitkomst: gebrek aan kennis, geen tijd en geen geld voor ICT-beveiliging. Door: Syntens voor Digibewust en programma Nationaal Infrastructuur Cybercrime. (2006)
- **Digibarometer.** Ruim 10.000 ondernemers vullen deze test in om inzicht te krijgen in hoe digitaal veilig zij zijn. (2007)
- **Digibewust Award.** Martijn van Dam verkozen tot meest digibewuste politicus van Nederland. Uitgereikt op de Safer Internet Day. (2007)
- **Onderzoek Digitale veiligheid MKB.** Merendeel bedrijven denkt digitaal veilig te zijn, maar toch worden veel bedrijven de dupe van digitale incidenten. Uitgevoerd door: MeMo2 voor Digibewust. (2007)
- **Workhacks.nl.** Gebruikers geven elkaar simpele tools en tips om efficiënter te werken. (2008)
- **Criteria voor een veilige webwinkel.** Waar een webwinkel aan moet voldoen om veilig te zijn met adviezen en voorbeelden. Samen met Thuiswinkel.org, Hoofdbedrijfschap Detailhandel, Wehkamp, e.a. (2008)
- **Folders spam, phishing, draadloos, malware.** Vier kleine themagerichte folders voor in onder meer bibliotheken. (2008)

2009

- **Kickoff Digivaardig & Digiveilig.** Ruim 200 mensen nemen deel aan het kick off event van het programma in februari 2009 met staatssecretaris Heemskerck.
- **Seminar Privacy en mobiel internet.** Over de (on)mogelijkheden van mobiele technologie en potentiële risico's voor privacy van de consument Door: ECP, OM12 en Digivaardig & Digiveilig.

- **Seminar Smartphone en tablet.** Over de uitdagingen voor online veiligheid in het mobiele ecosysteem.
- **Seminar Privacy: stand van zaken.** Over de laatste ontwikkelingen rondom privacybescherming in Nederland, de Telecomwet (cookies, datalekken) en de toekomst van privacy in Europa.
- **Inventarisatie samenwerking botnets.** Welke mogelijkheden zijn er? Door: werkgroep Botnets van Platform Internetveiligheid.
- **Risico-inventarisatie wifi en hotspots.** Over de risico's, de omvang ervan, en de mogelijke oplossingen. Door: TNO voor werkgroep Hotspots van Platform Internetveiligheid.
- **Zetel Cyber Security Raad.** Voor voorzitter ECP om perspectief van eindgebruiker en MKB te vertegenwoordigen.

2011

- **Notice & Take down code.** Praktisch uitgewerkt en vertaald in het Frans. Door: werkgroep Notice & Take down Platform Internetveiligheid.
- **Onderzoek Botnets.** Beeld van botnetverspreiding in Nederland en aanleiding om aanpak botnets in Nederland te verbeteren. Door: TU Delft in opdracht van ministerie van Economische Zaken.
- **Brief aan de minister van Veiligheid en Justitie.** Over de effectiviteit van blacklisting van kinderporno.
- **Wachtwoord Wissel Week.** Ruim 50.000 Nederlanders gebruiken de speciale online wachtwoordwisselaar.

2010

- **Veilig internetten heb je zelf in de hand.** Groot bereik voor crimineel Stanslav op Hyves en Postbus 51 commercial. Door: ministerie van Veiligheid en Justitie en diverse partners zoals Digivaardig & Digiveilig.
- **Perceptieonderzoek Veilig internet.** Vertrouwen in digitale diensten niet gebaseerd op feitelijke kennis van veiligheid. Uitgevoerd door TNO Informatie en Communicatietechnologie voor Digibewust.

2012

- **Privacyseminars.** Over de balans tussen innovatief gebruik van persoonsgegevens en verantwoorde omgang met persoonsgegevens.
- **Beschermjebedrijf.nl.** Ondernemers kunnen hun digitale beveiliging checken. Door: Nederland ICT samen met Digivaardig & Digiveilig.
- **Start Abuse Information Exchange.** Samenwerking tussen ISP's om centraal informatie te verzamelen en te verwerken over botnetbesmettingen. Door: SIDN, KPN, Ziggo, Tele2, Solcon, XS4all, Zeelandnet.
- **Je wachtwoord: maak het niet te makkelijk.** Campagne voor sterkere wachtwoorden bereikt miljoenen (tijdens Alert Online).
- **TekTok Late Night over privacy.** Wat weten overheid en private partijen van eigenlijk van ons? Alles? Of valt het wel mee? 150 mensen praten mee.

2013

- **Onderzoek Wachtwoordgebruik in Nederland.** Deur wagenwijd open voor hackers dankzij voor de hand liggende en makkelijk te kraken wachtwoorden. Uitgevoerd door Memo2 voor Digivaardig & Digiveilig.
- **Video 100.000 euro hack.** Kwartmiljoen kijkers voor prijswinnende video over hoe eenvoudig een hacker geld los krijgt van argeloze internetgebruikers.
- **Digibewust ondernemen in 1 minuut.** In navolging van Slimmer ondernemen in 1 minuut nu ook e-mailcursus over veilig online ondernemen. Ruim 7000 inschrijvingen. Met: MKB ServiceDesk, Nederland ICT, Syntens, e.a.
- **Hulpknop Stopcybercrime.nl.** Ondernemers vinden er hulp als zij slachtoffer zijn van cybercrime. Onderdeel van de campagne Stopcybercrime.nl Door: MKB Nederland, ministerie van V&J, Digibewust.
- **AbuseHUB.** ISP's, SURFnet en SIDN gaan met dit nieuwe systeem de strijd aan met botnets. Door: Abuse Information Exchange.
- **Onderzoek Bring Your Own Device.** Weinig zorg over diefstal of verlies onbeveiligde smartphones, tablets en laptosp. 10 tips voor ondernemers. Uitgevoerd door Panteia voor Digibewust

- **Internet.nl.** Eenvoudig checken of jouw internetverbinding, e-mail en website wel moderne internetstandaarden gebruiken. Initiatief: Platform Internetstandaarden.
- **Instructiefilmpjes veilig internetten.** In iets meer dan een minuut uitgelegd hoe je bepaalde instellingen kan wijzigen om veiliger te internetten. Te vinden op veiliginternetten.nl.
- **Think before you share.** Nadenken voor je iets deelt. Tips van Facebook, veiliginternetten.nl en Kennisnet.

2015

- **Whitepaper Veilige Verbindingen.** Over de problematiek die Veilige Verbindingen signaleert en de oplossingsrichting. Door: werkgroep Veilige Verbindingen Platform Internetveiligheid.
- **Alert Online.** Campagne om in Nederland de kennis over online veiligheid te vergroten en daar naar handelen te stimuleren. Initiatief: ministerie van Veiligheid en Justitie samen vele andere partijen zoals Digivaardig & Digiveilig.
- **Veiliginternetten.nl.** Ruim 45.000 bezoekers per maand vinden daar online veiligheidstips. Door ECP, ministerie van Economische Zaken, ministerie van Veiligheid en Justitie/NCSC.
- **Onderzoek Het dubbele gezicht van privacy.** Online gemak belangrijker dan privacy. Door: CenterData voor Veiliginternetten.nl.
- **Tek Tok Late Night.** Over online veiligheid en privacy in kader van Alert Online.

2014

- **Inventarisatie privacytools en privacy voorwaarden.** Wat zijn de best practises op het gebied van tools en begrijpelijke privacy voorwaarden? Door: werkgroep Privacy in de Praktijk van Platform Internetveiligheid.
- **Seminar Privacy in de praktijk.** Over wat er concreet moet en kan gebeuren om privacy te waarborgen. Ruim 150 mensen praten mee.
- **Alert Online.** Campagne om in Nederland de kennis over online veiligheid te vergroten en daar naar handelen te stimuleren. Initiatief: ministerie van Veiligheid en Justitie samen vele andere partijen. Digiveilig is partner.

- **Grote schoonmaakactie.** Weg met virussen, botnets en ander troep op je computer. ISP's roepen klanten op hun computer schoon te maken. Initiatief: Abuse Information Exchange.
- **Veilig Zakelijk Internetten.** Campagne om MKB bewust te maken van de risico's van een maatregelen tegen cybercrime. Initiatief: MKB Nederland, MKB Servicedesk en ministerie van Veiligheid & Justitie.
- **Elke app heeft een prijs.** Campagne om consumenten opgeroepen om eerst een checklist te doorlopen voordat zij een app installeren. Initiatief: ACM / Consuwijzer.
- **Alert Online.** Campagne om in Nederland de kennis over online veiligheid te vergroten en daar naar handelen te stimuleren. Initiatief: ministerie van Veiligheid en Justitie samen met ECP en vele andere partijen.
- **Privacy voorwaarden tool.** Speciale online tool waarmee een ondernemer een op zijn situatie toegespitste privacy statement kan genereren. Komt op veiliginternetten.nl.

Samenwerkende partijen

De afgelopen jaren heeft ECP voor het programma Digivaardig & Digiveilig partijen verbonden en samenwerkingen opgezet en aangejaagd: in commissies, werkgroepen, rondom concrete activiteiten, onderzoeken, etc. Deze samenwerkingen zijn zeer waardevol gebleken en hebben mooie resultaten opgeleverd. Te vinden op www.digivaardigdigiveilig.nl.

Programmapartners

Platform voor de
InformatieSamenleving

Ministerie van Economische Zaken

kpn

IBM

T-Mobile

LIFE IS FOR SHARING.

Ook mogelijk gemaakt door:

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Microsoft

Partijen die zitting hebben of hebben gehad in:

Strategieraad (voorheen programmaraad)

- Betaalvereniging Nederland
- CA-ICT
- CIO Platform Nederland
- FNV
- Fontys Hogescholen
- Forum Instituut voor multiculturele vraagstukken
- HCC
- IBM Nederland
- Kennisnet
- KPN
- MBO-raad
- Microsoft Nederland
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- SeniorWeb
- SIDN
- Stichting Lezen en Schrijven
- Thuiswinkel.org
- Universiteit van Amsterdam
- UWV
- Vereniging Openbare Bibliotheken
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- VNO-NCW
- VSNU Informatica Kamer
- YoungWorks
- Ziggo

Programmacommissie Digitale Vaardigheden

- CA-ICT
- CIO Platform Nederland
- General European CIO association
- Hogeschool InHolland
- IBM Nederland
- Kennisnet
- Koninklijke Bibliotheek
- MBO-raad
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Nederland ICT
- SIDN
- Stichting Lezen en Schrijven
- UWV
- VNO-NCW/MKB Nederland
- Ziggo

Platform Internetveiligheid

- Betaalvereniging Nederland
- Dutch Hosting Provider Association
- Google Netherlands
- KPN
- LeaseWeb
- Microsoft Nederland
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Nederland ICT
- SIDN
- T-Mobile Netherlands
- Vodafone Nederland
- Ziggo

Advisory Board Jongeren en internet

- Amsterdam School of Economics
- Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel
- De Kindertelefoon
- ECPAT Nederland
- Kennisnet
- Korps Landelijke Politie Diensten
- KPN
- Mediawijzer.net
- Meldpunt Kinderporno op internet
- Mijn Kind Online
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- Nederlands Jeugd Instituut
- Ouders Online
- Sociaal en Cultureel Planbureau
- Universiteit Leiden

Samenwerkingspartners

- A&O fonds Grafimediabranche
- ABIO BV Informatie Architectuur
- ABN AMRO
- Abuse Information Exchange
- ACM/Consuwijzer
- ANBO
- ANVR
- ANWB Online
- Belastingdienst
- Ben com
- Betaalvereniging Nederland
- Bol.com
- BTB fonds uitgeverijsector
- Bureau Jeugd & Media
- Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel
- CA-ICT
- CEN Workshop on ICT Skills
- Centrale bibliotheek Den Haag
- CGI Nederland
- CIO Platform Nederland
- CIONET
- Codename Future
- College Bescherming Persoonsgegevens
- Computerwijk
- Consumentenbond
- Cyber Security Raad
- DDMA
- De Kindertelefoon
- Digisterker
- Digitale Stedenagenda
- Dromenkroon
- Dutch Hosting Provider Association
- eBay Netherlands / Marktplaats
- ECABO
- ECDL
- ECPAT Nederland
- Erasmus Universiteit Rotterdam
- EU Kids online
- EuroCIO
- European Schoolnet
- Europese Commissie
- Expertisecentrum ETV.nl
- FNV
- Fox-IT
- Gemeente Amsterdam
- Gemeente Rotterdam
- Gemeente Tilburg
- GetOud
- GOC
- Google Netherlands
- Haagse Hogeschool
- Habbo Hotel
- HBO-i
- HBO-raad
- HCC
- Helpwanted.nl
- Hogeschool InHolland
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool van Utrecht
- Hyves
- ILC Zorg voor later
- ING
- Inhope
- Insafe
- Internet Society Nederland (ISOC)
- ISP Connect
- IT-Staffing
- IVIK
- Juridisch Loket
- Kamers van Koophandel
- Kennisnet
- Korps Landelijke Politie Diensten
- Koninklijke Bibliotheek (voorheen SIOB)
- KPN
- Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten
- LeaseWeb
- Leidse Onderwijs Instelling (LOI)
- MBO-raad
- Mediawijzer.net
- Meldpunt Discriminatie Internet
- Meldpunt Kinderporno op Internet
- Microsoft Nederland
- Mijn Kind Online
- MiND
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Binnenlandse Zaken
- Ministerie van Defensie
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- MKB Nederland
- MKB Servicedesk
- MTV Nederland
- Nationaal Platform Criminaliteitsbestrijding
- Nationale Politie
- Nationaal Cybersecurity Centrum
- Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
- Nederland ICT
- Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
- Nederlands Jeugdinstituut
- Nederlands Normalisatie-instituut
- Nederlandse Uitgeversbond
- NGI - Platform voor ICT professionals
- NICAM
- Nickelodeon
- Nictiz
- NLKabel
- Novay

- NRT0
- NVPI
- NWO
- Omroep Max
- Openbaar Ministerie
- Ouderenfonds
- Ouders Online
- Pestweb
- PIBN
- Platform Bèta Techniek
- Platform voor Informatiebeveiliging
- Plus Magazine
- PostNL
- Rabobank
- Randstad
- Sanoma Uitgevers bv
- Saxion Hogescholen
- Science Centre Nemo
- Sociaal en Cultureel Planbureau
- Seniorweb
- SIDN
- SIG
- Stichting Brein
- Stichting Digitale Infrastructuur Nederland
- Stichting Lezen en Schrijven
- STRAS
- Student aan Huis
- STW
- Syntens
- Technische Universiteit Delft
- Tele2 Nederland
- Telegraaf Media Groep
- Thuiswinkel.org
- T-Mobile Netherlands
- TNO Informatie en Communicatietechnologie
- Universiteit Twente
- Universiteit Nijmegen
- Universiteit Tilburg
- Universiteit van Amsterdam
- Universiteit Leiden / eLaw
- UWV
- Verbond van Verzekeraars
- Vereniging Nederlandse Gemeenten
- Vereniging Openbaar Onderwijs
- Vereniging Openbare Bibliotheken
- VHTO
- VNO-NCW
- Vodafone Nederland
- VOI
- Vraaghetdepolitie.nl
- XS4ALL
- Young Works
- Zeelandnet
- Ziggo

Colofon

Teksten:
Peter de Weerd
Inge Eekhout

Foto's:
Tenzij anders vermeld:
uit het archief van ECP of
beschikbaar gesteld door derden

Vormgeving en Druk
Dune Reclamebureau

Met dank aan:
Alle geïnterviewden en partners van het programma
Digivaardig & Digiveilig.

Dit is een uitgave van:
ECP | Platform voor de InformatieSamenleving.
Mede in het kader van het publiekprivate
programma Digivaardig & Digiveilig. ECP is een
onafhankelijk platform waar overheid, bedrijfsleven
en maatschappelijke organisaties samenwerken en
kennis uitwisselen met het oog op de toepassing
van informatie- en communicatietechnologie in de
Nederlandse samenleving.

Contactgegevens:
Overgoo 13
Postbus 262
2260 AG Leidschendam
T 070 4190309
E info@ecp.nl
W www.ecp.nl
@Platform_ecp

© ECP | Platform voor de InformatieSamenleving,
2015. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze
uitgave mag worden veeveelvoudigd of opgeslagen.
Ook het openbaar maken mag niet zonder
toestemming van ECP. ECP heeft deze uitgave
met zorgvuldigheid samengesteld maar aanvaardt
geen schade die het gevolg is van handelingen of
beslissingen die gebaseerd zijn op informatie in deze
uitgave.

D&D
vaardig veilig

SAMENWERKEN AAN EEN STERK DIGITAAL NEDERLAND

